

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО»**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО»**

**освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»,
галузь знань 0304 «Право»,
напрямок підготовки 6.030401 «Правознавство»**

(відповідно до вимог ECTS)

для студентів IV курсу

**Харків
«Право»
2012**

УДК 346.14
ББК 67.9(4УКР)303
Н15

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 4 від 26.06.2012 р.)*

У к л а д а ч і : Д. В. Задихайло,
Ю. Є. Атаманова,
Р. П. Бойчук,
С. В. Глібко,
К. О. Кочергіна,
О. В. Бринцев,
В. С. Мілаш,
В. М. Пашков,
Д. І. Погрібний,
І. А. Селіванова,
І. Б. Чайкін,
О. В. Шевердіна
М. Д. Петришина

**Навчально-методичний посібник для самостійної
Н15 роботи та практичних занять з навчальної дисципліни
«Господарське право» освітньо-кваліфікаційний рівень
«Бакалавр», галузь знань 0304 «Право», напрям підготовки
6.030401 «Правознавство» (відповідно до вимог ECTS) для
студентів IV курсу / уклад.: Д. В. Задихайло, Ю. Є. Атама-
нова, Р. П. Бойчук та ін. – Х.: Нац. ун-т «Юрид. акад.
України ім. Ярослава Мудрого», 2012. – 124 с.**

© Національний університет «Юридич-
на академія України ім. Ярослава
Мудрого», 2012
© «Право», 2012

1. ВСТУП

Складність правового регулювання сфери господарювання зумовлена динамізмом та необхідністю приведення господарського законодавства у відповідність із практичними потребами суспільного господарського порядку в економічній системі України. Це, в свою чергу, підвищує вимоги до майбутніх фахівців з правознавства щодо знань господарського права та практичних навичок застосування норм господарського законодавства у правозастосовній практиці.

Навчальна дисципліна “Господарське право” передбачає вивчення студентами основних правових інститутів з господарського права, спираючись на вже одержані знання з попередніх курсів. Оволодіння знаннями відбувається у формі лекцій, практичних занять, індивідуальних і групових консультацій для студентів, виконання самостійних завдань, а також науково-дослідної роботи студентів.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати:

– предмет, метод і систему господарського права; основні проблеми науки господарського права; суб’єктів господарювання;

– організаційно-правові форми суб’єктів господарської діяльності; правову характеристику корпоративних відносин; основні принципи господарської діяльності; майнову основу господарювання; господарські зобов’язання; відповідальність за правопорушення в сфері господарювання; засоби державного регулювання господарської діяльності;

– особливості правового регулювання в окремих сферах господарювання, зокрема, в торговельній діяльності, банківській сфері, зовнішньоекономічній діяльності, інвестиційній сфері, на ринку цінних паперів, в сфері страхування, в інноваційній діяльності;

вміти:

– використовувати отримані знання в практичній діяльності; вільно орієнтуватися в системі нормативно-правових ак-

тів, якими регламентуються відносини у сфері господарювання; аналізувати та коментувати відповідні нормативні положення; прогнозувати напрями здійснення реформ у зазначеній сфері; логічно викладати матеріал та аргументовано доводити свою думку на практичних заняттях; користуватися сучасною науковою та спеціальною літературою, іншими інформаційними джерелами.

Вивчення правових засад господарської діяльності сприятиме формуванню у майбутніх спеціалістів навичок щодо використання отриманих знань на практиці та дасть змогу вирішити завдання юридичної підготовки фахівців з господарського права.

**2. ЗАГАЛЬНИЙ РОЗРАХУНОК ГОДИН ЛЕКЦІЙ,
ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ
ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ**

№ п/п	Тема	Усього годин	У тому числі			
			лекції	практичні заняття	самостійна робота	індивідуальна робота
1	2	3	4	5	6	7
ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА						
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I						
1	Господарське право та господарські правовідносини. Господарська діяльність та її ознаки	6	2	2	2	–
2	Суб'єкти господарювання: загальна характеристика. Організаційно-правові форми	6	2	2	2	–
3	Утворення суб'єкта господарювання. Правове регулювання державної реєстрації суб'єктів господарювання	6	2	2	2	–
4	Правове регулювання корпоративних відносин	12	4	2	4	2
5	Майнова основа господарювання	6	2	2	2	–
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II						
6	Господарські зобов'язання. Правове регулювання господарсько-договірних відносин	8	2	2	2	2
7	Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання	8	2	2	4	–
8	Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом	12	4	2	4	2
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III						
9	Державне регулювання господарської діяльності. Державна регуляторна політика. Засоби державного регулювання. Контроль за здійсненням господарської діяльності	6	2	2	2	–

Закінчення табл.

1	2	3	4	5	6	7
10	Ліцензування господарської діяльності	4	2	–	2	–
11	Правове регулювання цін та ціноутворення. Стандартизація та сертифікація товарів та послуг	4	2	–	2	–
12	Правові засади захисту економічної конкуренції	8	2	2	2	2
13	Спеціальні правові режими господарювання	4	2	–	2	–
Всього за VII семестр		90	30	20	32	8

**ОСОБЛИВА ЧАСТИНА
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV**

14	Правове регулювання торговельної діяльності та комерційне посередництво	8	4	2	2	–
15	Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності	12	4	4	2	2

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ V

16	Правове регулювання ринків фінансових послуг	8	4	2	2	–
17	Правове регулювання банківської діяльності	18	8	4	4	2
18	Правове регулювання страхової діяльності	4	2	–	2	–
19	Правове регулювання ринку цінних паперів	6	2	–	2	2

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ VI

20	Правове регулювання інвестиційної діяльності	10	4	2	2	2
21	Правові засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні	6	2	2	2	–
Всього за VIII семестр		72	30	16	18	8
Разом за рік		162	60	36	50	16

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою Національного
університету “Юридична академія
України імені Ярослава Мудрого”
(протокол № 10 від 15 червня 2012 р.)

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО”

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

1. Господарське право та господарські правовідносини. Господарська діяльність та її ознаки

Поняття господарського права України. Предмет та метод господарського права України.

Поняття, ознаки та види господарських відносин. Учасники відносин у сфері господарювання.

Основні принципи правового регулювання господарських відносин. Система господарського законодавства України.

Поняття та види господарської діяльності. Основні кваліфікуючі ознаки господарської діяльності. Господарська комерційна діяльність (підприємницька діяльність). Некомерційна господарська діяльність. Відмежування господарської діяльності від господарського забезпечення діяльності негосподарюючих суб’єктів. Заборони та обмеження на здійснення підприємницької діяльності.

2. Суб’єкти господарювання: загальна характеристика. Організаційно-правові форми

Поняття, ознаки та класифікація суб’єктів господарювання. Організаційно-правові форми суб’єктів господарської діяльності.

Фізичні особи – суб’єкти підприємницької діяльності.

Підприємство та його різновиди. Характеристика та

правовий статус державних та комунальних унітарних підприємств. Підприємства колективної форми власності. Приватні підприємства.

Правові підстави утворення суб'єктів господарювання. Ліквідація, реорганізація суб'єктів господарювання.

Управління господарською організацією, система органів, порядок формування, компетенція.

Правове регулювання державної реєстрації суб'єктів господарювання. Державний реєстратор.

Процедура реєстрації припинення юридичних осіб та припинення підприємницької діяльності фізичних осіб-підприємців.

3. Правове регулювання корпоративних відносин

Основні положення законодавства України про корпоративні відносини та господарські товариства.

Поняття та види господарських товариств. Особливості правового статусу акціонерного товариства. Публічні та приватні акціонерні товариства. Правовий статус товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю. Особливості правового статусу повного та командитного товариств.

4. Інші види організаційно-правових форм суб'єктів господарювання

Поняття та види кооперативів. Правове положення виробничих кооперативів. Господарські об'єднання (асоціації, корпорації, консорціуми, концерни). Холдингові компанії.

5. Майнова основа господарювання

Речові права у сфері господарювання: право власності, право господарського відання, право оперативного управління.

Майно суб'єктів господарювання та джерела його формування. Майновий стан та облік майна суб'єкта господарювання. Оцінка майна та майнових прав.

Використання прав інтелектуальної власності у сфері господарювання.

6. Господарські зобов'язання. Правове регулювання господарсько-договірних відносин

Поняття та види господарських зобов'язань. Підстави виникнення господарських зобов'язань. Загальні умови виконання господарських зобов'язань. Підстави припинення господарських зобов'язань.

Поняття господарського договору. Істотні умови господарських договорів. Загальний порядок укладення господарських договорів. Порядок зміни та розірвання господарських договорів. Підстави та наслідки визнання господарського договору недійсним, неукладеним.

Правові особливості публічного, попереднього договорів та договору приєднання. Відмежування попереднього договору від меморандуму про взаєморозуміння та протоколу про наміри.

Особливості укладення договорів за конкурсом, на аукціоні (публічних торгах), на біржах, за державним замовленням. Укладення господарських договорів за рішенням суду.

7. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання

Поняття та ознаки відповідальності в господарському праві.

Види господарсько-правової відповідальності. Строки застосування господарсько-правової відповідальності.

Функції господарсько-правової відповідальності та її підстави.

Поняття та види санкцій. Відшкодування збитків, завданих невиконанням (неналежним виконанням) господарського договору.

Штрафні санкції за порушення господарських зобов'язань. Оперативно-господарські санкції та порядок їх застосування. Види адміністративно-господарських санкцій.

8. Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом

Загальні положення процедури банкрутства. Поняття неплатоспроможності і банкрутства. Учасники справи про банкрутство.

Провадження у справі про банкрутство. Судові процедури у справі про банкрутство.

Розпорядження майном боржника, санація, мирова угода, ліквідація.

Особливості банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності.

Захист інтересів кредиторів у процедурі банкрутства.

9. Державне регулювання господарської діяльності. Державна регуляторна політика. Засоби державного регулювання. Контроль за здійсненням господарської діяльності

Поняття та призначення державного регулювання економіки. Засоби державного регулювання господарської діяльності.

Ліцензування господарської діяльності: порядок видачі, переоформлення та анулювання ліцензій. Патентування деяких видів господарської діяльності.

Стандартизація, технічне регулювання, сертифікація. Оцінка та підтвердження відповідності як засоби державного регулювання щодо забезпечення якості продукції.

Правові джерела регулювання ціноутворення в Україні. Види цін та тарифів, порядок їх встановлення. Відповідальність за порушення законодавства про ціни. Державна підтримка малого підприємництва. Державна регуляторна політика.

Контроль за здійсненням господарської діяльності. Порядок проведення перевірок суб'єктів господарської діяльності.

10. Правові засади захисту економічної конкуренції

Поняття економічної конкуренції. Правопорушення у сфері конкуренції.

Система органів, що здійснюють захист економічної конкуренції. Правовий статус та повноваження Антимонопольного комітету України.

Антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю. Монопольне (домінуюче) положення на ринку. Зловживання монопольним положенням на ринку. Концентрація суб'єктів господарювання. Недобросовісна конкуренція та форми її здійснення. Антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання. Порухення прав на об'єкти промислової власності в процесі недобросовісної конкуренції.

Відповідальність за порушення антимонопольного законодавства України.

Поняття природних монополій та суміжних ринків.

11. Спеціальні правові режими господарювання

Правові режими в окремих секторах економіки, на ринках окремих товарів та послуг. Засоби державного регулювання в галузях господарської діяльності, літакобудування, суднобудування, сільському господарстві, виробництві автомобілів тощо.

Спеціальні (вільні) економічні зони. Суб'єкти вільної економічної зони (ВЕЗ). Зміст спеціальних режимів вільної економічної зони (ВЕЗ). Договір на реалізацію інвестиційного проекту. Адміністрація вільної економічної зони (ВЕЗ) та її компетенція.

Території з пріоритетним розвитком. Особливості правового режиму господарської діяльності. Державно-приватне партнерство як форма спеціального режиму господарювання. Технологічні парки. Порядок здійснення господарської діяльності у надзвичайних умовах.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

12. Правове регулювання торговельної діяльності та комерційне посередництво

Торговельна діяльність як різновид господарської діяльності. Види торговельної діяльності. Поняття товару та особливості правового режиму обігу окремих його видів.

Організаційні форми торговельної діяльності. Ліцензування та патентування торговельної діяльності. Порядок заняття торговельною діяльністю та правила торговельного обслуговування населення.

Правове регулювання застосування реєстраторів розрахункових операцій та товарно-касових книг.

Правове регулювання деяких видів посередницько-торговельної діяльності: поставка, енергопостачання, оренда майна, лізинг.

13. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Правова природа зовнішньоекономічних відносин. Зовнішньоекономічні відносини як об'єкт правового регулювання. Джерела правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

Зовнішньоекономічний контракт: поняття, порядок укладання. Вимоги до форми контракту. Особливості змісту зовнішньоекономічного контракту. Право країни, що визначає права та обов'язки сторін.

Базисні умови поставок. Правові звичаї міжнародної торгівлі. Платіжні умови та джерела їх регулювання. Захисні застереження. Арбітражне застереження. Порядок розгляду справ інститутами міжнародного комерційного арбітражу.

Договір міжнародної купівлі-продажу товарів.

Угоди з давальницькою сировиною. Франчайзингові та ліцензійні зовнішньоекономічні угоди.

Система державного регулювання зовнішньоекономіч-

ної діяльності в умовах членства України в СОТ. Ліцензування та квотування зовнішньоекономічної діяльності.

14. Правове регулювання ринків фінансових послуг

Поняття та види фінансових послуг. Фінансова операція та її ознаки.

Поняття ринків фінансових послуг. Їх правове регулювання.

Функції та компетенція Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. Інші регулятори ринку.

Коло суб'єктів, які мають право надавати фінансові послуги. Реєстрація та ліцензування діяльності фінансових установ.

Заходи впливу, які застосовуються у разі порушення законодавства, що регулює діяльність із надання фінансових послуг.

Законодавчі засади запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Система та суб'єкти фінансового моніторингу.

15. Правове регулювання банківської діяльності

Поняття банківської системи України, її структура.

Національний банк України: функції та повноваження. Індикативне та адміністративне регулювання банківської діяльності.

Система банківських операцій (послуг), їх регулювання.

Банківські рахунки та їх види. Порядок відкриття та закриття банківських рахунків, права і обов'язки сторін за договором банківського рахунку.

Правові основи безготівкових розрахунків у народному господарстві. Розрахунково-касове обслуговування та його зміст.

Кредитні операції банків. Види банківського кредиту (банківської позики).

Депозитні операції банків. Інші операції банків.

16. Правове регулювання страхової діяльності

Поняття страхової діяльності. Суб'єкти ринку страхових послуг. Правове регулювання страхової діяльності в Україні. Компетенція уповноваженого органу у сфері нагляду за здійсненням страхової діяльності. Контроль та нагляд за здійсненням страхової діяльності.

17. Правове регулювання ринку цінних паперів

Законодавство про цінні папери та фондовий ринок. Поняття та організація фондового ринку в Україні. Його учасники та регулятори. Форми державного регулювання фондового ринку. Облік права власності на цінні папери. Національна депозитарна система. Правове регулювання розміщення цінних паперів (емісія).

Види професійної діяльності з торгівлі цінними паперами. Організатори торгівлі.

18. Правове регулювання інвестиційної діяльності

Інвестиційна політика держави. Поняття та ознаки інвестиційної діяльності. Її співвідношення з підприємницькою та господарською діяльністю.

Поняття, ознаки та класифікація інвестицій. Суб'єкти інвестиційної діяльності. Класифікація та види інвестиційних договорів. Інвестиційні договори з особливим суб'єктним складом (концесійні угоди, угоди про розподіл продукції).

Поняття спільного інвестування та його інститутів. Класифікація інститутів спільного інвестування та їх особливості. Форми та засоби державного регулювання ІСІ.

Правове регулювання іноземного інвестування. Правовий режим іноземних інвестицій. Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями, порядок створення та особливості їх діяльності.

Інвестування резидентами України за межами України.
Державне регулювання інвестиційної діяльності: засоби

та механізми реалізації. Гарантії прав суб'єктів інвестиційної діяльності, захист інвестицій та охорона прав інвесторів.

19. Правові засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні

Поняття, ознаки та напрями інноваційної діяльності. Правові форми реалізації інноваційної політики держави. Перехід до інноваційної моделі економічного розвитку. Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України. Система засобів державного регулювання інноваційної діяльності.

Об'єкти інноваційної діяльності: інновації, інноваційна розробка, інноваційний продукт, інноваційна продукція. Технологія як об'єкт інноваційного права. Правове регулювання трансферу технологій. Співвідношення інновацій з об'єктами інтелектуальної (промислової) власності. Суб'єкти інноваційної діяльності та особливості реалізації ними інноваційних проектів.

Правові форми комерціалізації інноваційних продуктів: договори на створення та реалізацію науково-технічної продукції, договори передачі майнових прав на об'єкти інтелектуальної (промислової) власності, ліцензійні договори, передача майнових прав на об'єкти інтелектуальної (промислової) власності як вкладів до статутних фондів (капіталів), створюваних суб'єктами господарювання – юридичними особами.

Спеціальні суб'єкти інноваційного ринку: технопарки, наукові парки, технополіси, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-дослідні установи, венчурні фірми.

СПИСОК ОСНОВНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Там же. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Вінник О. М. Господарське право: навч. посіб. / О. М. Вінник. – 2-е вид., змін. та доповн. – К.: Всеукр. асоц. вид. “Правова єдність”, 2008. – 766 с.

Мілаш В. С. Господарське право: курс лекцій: [у 2-х ч. Ч. 1.] / В. С. Мілаш. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

Хозяйственный кодекс Украины: научно-практ. комент. / под общ. ред. А. Г. Бобкова. – Х.: Изд. СПД ФЛ Вапнярчук, 2008. – 1296 с.

Господарський кодекс України: науково-практ. комент. / за ред. В. М. Коссака. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 672 с.

4. ЗАВДАННЯ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

ЗАГАЛЬНА ЧАСТИНА

**Т е м а 1. Господарське право та господарські правовідно-
сини. Господарська діяльність та її ознаки**

П л а н

1. Поняття, мета та метод господарського права України.
2. Поняття, ознаки та види господарських відносин. Розмежування господарських відносин з іншими видами відносин.
3. Загальна характеристика правового статусу учасників відносин у сфері господарювання.
4. Основні засади (принципи) правового регулювання господарських відносин та їх значення в механізмі господарсько-правового регулювання.
5. Система господарського законодавства України. Правовий господарський порядок. Кодифікація господарського законодавства, його розвиток та модернізація.
6. Поняття, види та кваліфікуючі ознаки господарської діяльності.
7. Поняття господарського забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів.
8. Заборони та обмеження на здійснення підприємницької діяльності.

Завдання

1. Наприкінці вересня 2011 р. товариство з обмеженою відповідальністю “Агат” звернулось до господарського суду з позовом про усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою та її повернення.

Позивач є користувачем земельної ділянки площею 178,3 м² відповідно до укладеного між ним та виконавчим комітетом Донецької міської ради договору оренди та власником розташованих на ній об'єктів торговельної мережі. У серпні 2011 р.

позивач уклав з приватним підприємством “Простір” договір купівлі-продажу одного із об’єктів торговельної мережі (торговельного павільйону), який розташований на зазначеній земельній ділянці. У договорі оренди земельної ділянки, укладеної між позивачем та виконавчим комітетом Донецької міської ради, безпосередньо не передбачено можливості переходу права користування земельною ділянкою (її окремою частиною) до третіх осіб. Проте приватне підприємство “Простір” не звільняє земельну ділянку від належного йому майна і продовжує користуватись нею, у зв’язку із чим позивач, посилаючись на ст. 27 Закону України “Про оренду землі”, просить суд зобов’язати відповідача усунути перешкоди у користуванні земельною ділянкою, звільнивши її від проданої ним відповідачу споруди (торговельного павільйону).

Чи підлягає означений позов задоволенню? На підставі яких норм чинного законодавства (норм якої галузевої належності) має бути вирішений даний спір? Обґрунтуйте свою відповідь.

2. У березні 2011 р. приватне підприємство “А” звернулось до господарського суду з позовом про визнання недійсним рішення органу місцевого самоврядування (місцевої ради) про результати проведення конкурсу на надання житлово-комунальних послуг (вивезення побутових відходів) у житлових будинках, що розташовані за адресою: м. К., вул. Н-ська 12 та належать до державного житлового фонду.

Про проведення конкурсу на надання житлово-комунальних послуг (з вивезення побутових відходів) у житлових будинках, що розташовані за адресою: м. К., вул. Н-ська 12, позивач дізнався у засобах масової інформації та своєчасно подав до конкурсної комісії, сформованої органом місцевого самоврядування, свою конкурсну пропозицію. У конкурсі брав участь тільки один позивач, конкурсну пропозицію якого було відхилено на тій підставі, що він не належав до підприємств державного або комунального секторів економіки. А оскільки до органу місцевого самоврядування не надійшло інших конкурсних

пропозицій, він прийняв рішення про визнання конкурсу таким, що не відбувся.

Чи підвідомчий господарському суду означений спір?

Яке рішення за даною справою має постановити компетентний суд?

Надайте правову кваліфікацію відносинам, що виникли між приватним підприємством "А" та органом місцевого самоврядування. Хто є суб'єктами організаційно-господарських повноважень? Які фактичні підстави виникнення означених повноважень?

3. Суб'єкт підприємницької діяльності Підзега з 1 серпня 2005 р. не сплачував комунальних послуг (за утримання свого житлового помешкання), і на 31 березня 2010 р. сума заборгованості з квартирної плати становила 6490 грн. Житлово-комунальне підприємство "В" запропонувало Підзезі укласти договір про реструктуризацію заборгованості згідно з Законом України "Про реструктуризацію заборгованості з квартирної плати, плати за житлово-комунальні послуги, спожиті газ та електроенергію" від 20 лютого 2003 р. Відповідно до укладеного 2 квітня 2010 р. договору про реструктуризацію заборгованості Підзега зобов'язався протягом 50 місяців погасити заборгованість за комунальні послуги, що виникла з 1 серпня 2005 р.

7 квітня 2010 р. Підзега звернувся до господарського суду з позовом про визнання договору про реструктуризацію заборгованості недійсним, таким, що укладений під впливом обману. Свої позовні вимоги позивач мотивував тим, що житлово-комунальне підприємство "В" навмисно не повідомило його про вплив на момент укладення спірного договору строку позовної давності на стягнення у судовому порядку заборгованості за період з 1 серпня 2005 р. – 2 квітня 2007 р. Утім за спірним договором позивач зобов'язався сплатити житлово-комунальному підприємству "В" усю суму заборгованості.

Яка галузева природа договірних відносин, що виникли між суб'єктом підприємницької діяльності Підзегою та житлово-комунальним підприємством "В"? Якому суду підвідомчий даний спір? Яке рішення має постановити компетентний суд?

Нормативно-правові акти

Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Там же. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

Науково-практичний коментар до Господарського кодексу України / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. – 2-е вид., переробл. і доповн. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 456 с.

Хозяйственный кодекс Украины: научно-практ. комент. / под общ. ред. А. Г. Бобковой. – Харьков: Изд. ФЛ-П Вапнярчук Н.Н., 2008. – 1296 с.

Література

Мілаш В. С. Господарське право: курс лекцій: [у 2-х ч. Ч. 2.] / В. С. Мілаш. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

Віхров О. П. Організаційно-господарські правовідносини: моногр. / О. П. Віхров. – К.: Вид. Дім “Слово”, 2008. – 512 с.

Вінник О. М. Господарське право: навч. посіб. / О. М. Вінник. – 2-е вид., змін. та доповн. – К.: Правова єдність, 2009. – 766 с.

Щербина В. С. Господарське право: підруч. / В. С. Щербина. – 4-е вид., переробл. і доповн. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 640 с.

Господарське право: підруч. / О. П. Подцерковний, О. О. Квасніцька, А. В. Смітюх та ін.; за ред. О.П. Подцерковного. – Х.: Одіссей, 2010. – 424 с.

Збірник нормативно-правових актів (Господарське законодавство України: зб. нормат. актів / упоряд. В. С. Мілаш. – Х.: Право, 2009. – 720 с.

Тема 2. Суб'єкти господарювання: загальна характеристика. Організаційно-правові форми

П л а н

1. Поняття, ознаки та класифікація суб'єктів господарювання.
2. Фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності.
3. Господарські організації. Підприємство та його різновиди. Характеристика та правовий статус державних та комунальних унітарних підприємств. Підприємства колективної власності. Приватні підприємства.
4. Правові підстави утворення суб'єктів господарювання. Припинення (ліквідація та реорганізація) суб'єктів господарювання.
5. Управління господарською організацією, система органів, порядок формування, компетенція.

Завдання

4. У грудні 2005 р. державний реєстратор відмовив у реєстрації в якості фізичних осіб-підприємців: 17-річному громадянину України, 25-річному громадянину Німеччини та 18-річній особі без громадянства, посилаючись на те, що згідно з чинним законодавством України ці особи не мають права займатись підприємницькою діяльністю.

Чи правомірні дії державного реєстратора?

5. Прокурор звернувся до суду із позовом про визнання недійсною державної реєстрації підприємства з іноземними інвестиціями у формі товариства з обмеженою відповідальністю через допущені при його створенні порушення, які не можна усунути. Засновниками підприємства були наступні особи: особа без громадянства, 15-річний громадянин України, Казенне підприємство, Споживчий кооператив та Благодійний фонд. В якості підстав позову прокурор вказував, що згідно з чинним законодавством усі зазначені вище особи не мають права ви-

ступати засновниками господарських товариств; неможливим є створення підприємства з іноземними інвестиціями без участі іноземних фізичних або юридичних осіб.

Чи правомірні вимоги прокурора? Якими мають бути наступні дії прокуратури у випадку задоволення позову? Як мають діяти засновники підприємства, якщо вони зацікавлені в збереженні підприємства?

6. Іванов є фізичною особою – підприємцем. Також Іванов є засновником приватного підприємства. При стягненні боргів з ФОП Іванова його ділові партнери-кредитори виявили, що майна, яке використовувалось ним у підприємницькій діяльності, недостатньо для задоволення їхніх вимог. У зв'язку з цим вони вирішили звернути стягнення на особисте майно Іванова, нерухоме майно, зареєстроване на ім'я його дружини, а також на грошові кошти, які знаходяться на поточному рахунку приватного підприємства, засновником якого є Іванов.

Чи підлягають задоволенню вимоги кредиторів?

7. До адвоката із запитом звернувся іноземний громадянин, в якому просив надати юридичні консультації з питань організації бізнесу в Україні. Іноземця, зокрема, цікавило, в якій організаційно-правовій формі слід створити юридичну особу, щоб вона відповідала наступним вимогам:

а) мета – отримання прибутку;

б) предмет діяльності – торгівля цінними паперами або послуги у сфері страхування та накопичувального пенсійного забезпечення;

в) учасники – фізичні та юридичні особи резиденти та нерезиденти;

г) можливість концентрації капіталу у значних розмірах;

г) управління всіма його учасниками;

д) підвищений рівень забезпеченості вимог кредиторів.

Підготуйте письмову юридичну консультацію з цих питань.

8. У ТОВ два учасники, кожний з яких володіє 50 відсотками в статутному капіталі. Один із засновників подав державному реєстратору нотаріально засвідчену заяву про вихід зі складу учасників товариства, а згодом висунув вимогу до товариства про негайну видачу йому його частки в майні і у прибутку товариства.

Чи правомірна така вимога? В якому порядку і в які строки проводяться розрахунки з учасником, який вибув із товариства з обмеженою відповідальністю? Як можна вирішити спір?

9. Громадянин Франції, перебуваючи на території України, уклав з юридичною фірмою договір про надання послуг щодо супроводження державної реєстрації створеного ним товариства з обмеженою відповідальністю. У грудні 2009 р. документи було підготовлено та нотаріально посвідчено, відкрито тимчасовий поточний рахунок. У січні 2010 р. засновник перерахував грошові кошти на тимчасовий поточний рахунок, і юристи з необхідним пакетом документів звернулися до державного реєстратора з проханням зареєструвати ТОВ, створене іноземцем. Однак державний реєстратор відмовив у проведенні реєстрації, посилаючись на те, що статутний капітал ТОВ визначався, виходячи з мінімальної заробітної плати, що було актуальним на грудень 2009 р. Однак із 1 січня 2010 р. мінімальна заробітна плата була підвищена, в зв'язку з чим реєстратор запропонував привести розмір статутного фонду ТОВ у відповідність із новими вимогами.

Чи правомірна відмова державного реєстратора?

10. У 1992 р. було створене і зареєстроване у встановленому порядку «Мале колективне сільськогосподарське підприємство у формі товариства з обмеженою відповідальністю «Колгосп “Червоний Жовтень”».

У квітні 2011 р. у підприємства виникла необхідність внести зміни до свого статуту, в зв'язку з чим відповідні документи були подані державному реєстратору для реєстрації. Однак державний реєстратор відмовив у прийомі документів.

При цьому відмова була усно мотивована тим, що для проведення реєстрації змін необхідно привести статут підприємства у відповідність до чинного законодавства, а саме:

– збільшити статутний капітал, оскільки відповідно збільшився мінімальний розмір заробітної плати;

– виключити з найменування підприємства посилання на “колгосп”, тому, що чинним законодавством не передбачено такої організаційно-правової форми, та посилання на “колективне сільськогосподарське підприємство”, оскільки не можна об’єднувати в найменуванні посилання на дві різні організаційно-правові форми (КСП та ТОВ);

– перейменувати “Мале підприємство” в “Спільне підприємство з іноземними інвестиціями”, оскільки серед нових учасників ТОВ є громадянин Німеччини.

Чи відповідають чинному законодавству вимоги державного реєстратора?

11. У січні 2004 р. директор підприємства звернувся в Харківське обласне управління статистики з заявою про виключення підприємства з Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України.

В якості підстави для цього надав постанову господарського суду про визнання підприємства банкрутом.

Підготуйте відповідь органу статистики.

12. Один з учасників товариства поступився своєю часткою іншому учаснику. Документи про реєстрацію цих змін в установчих документах товариства були надані державному реєстратору лише рік потому. Державний реєстратор відмовив у реєстрації змін в установчих документах, посилаючись на те, що зміни подані із пропуском строку.

Чи правомірні дії реєстратора? Протягом якого часу зміни до установчих документів потрібно подавати на реєстрацію? Які наслідки пропуску цього строку? З якого моменту другий учасник вважається таким, що набув права на частку першого учасника? Чи може перший учасник скасувати пере-

дачу своєї частки другому учаснику до реєстрації відповідних змін?

Нормативно-правові акти

Конституція України від 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Там же. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1991. – № 49. – Ст. 68.

Про споживчу кооперацію: Закон України від 10.04.1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 30. – Ст. 414.

Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 17.07.1997 р. // Там же. – 1997. – № 39. – Ст. 261.

Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 р. // Там же. – 2003. – № 33. – Ст. 1774.

Про колективні сільськогосподарські підприємства: Закон України від 14.02.1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 20. – Ст. 272.

Про приватизацію державного майна: Закон України від 04.03.1992 р. // Там же. – 1992. – № 24. – Ст. 348.

Про приватизацію майна невеликих державних підприємств (малу приватизацію) : Закон України від 06.03.1992 р. // Там же. – 1992. – № 24. – Ст. 350.

Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 10.04.1992 р. // Там же. – 1992. – № 30. – Ст. 416.

Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15.05.2003 р. // Офіц. вісн. України – 2003. – № 25. – Ст. 1172.

Про міжнародне приватне право: Закон України від 23.06.2005 р. // Там же. – 2005. – № 29. – Ст. 1694.

Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. // Голос України. – № 199 від 25.10.2011 р.

Література

Вінник О. М. Господарські товариства і виробничі кооперативи: правове становище / О. М. Вінник. – К.: Знання. – 1998. – 308 с.

Кибенко Е. Р. Корпоративное право Украины: учебное пособие / Е. Р. Кибенко. – Харьков: Эспада, 2001. – 288 с.

Кочергина Е. А. Содержание организационно-правовых форм предпринимательских обществ: интересы, функции, правовые средства / Е. А. Кочергина. – Х.: Основа. – 2005. – 233 с.

Вінник О. М. Господарське право: курс лекцій / О. М. Вінник. – К.: Атіка, 2004. – 624 с.

Мілаш В. С. Господарське право: курс лекцій: [у 2-х ч. Ч. 1.] / В. С. Мілаш. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

Т е м а 3. Правове регулювання корпоративних відносин

П л а н

1. Визначення та предмет корпоративного права, його місце в системі права України.

2. Поняття та правові ознаки господарських товариств як корпоративних підприємств. Класифікація господарських товариств.

3. Особливості правового статусу акціонерного товариства (у порівнянні з іншими формами господарських товариств).

4. Правовий статус товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.

5. Особливості правового статусу повного та командитного товариств.

Завдання

13. У товаристві з обмеженою відповідальністю “Риел Істейт” є два учасники – Дубовий і Мануйло, кожний з яких володіє часткою у 50 відсотків статутного капіталу. Через кілька років роботи товариства учасник Дубовий запідозрив, що

другий учасник Мануйло, який по сумісництву є директором товариства, перекручує інформацію про фінансово-господарську діяльність товариства, навмисно створюючи враження його збитковості. Насправді всі доходи від використання майна товариства переводяться ним на рахунки афілійованих з Мануйлом осіб шляхом укладення угод на завідомо не вигідних для ТОВ “Риел Істейт” умовах.

Дубовий звернувся до Мануйла з вимогою про проведення загальних зборів товариства, на порядок денний яких запропонував винести питання про звільнення Мануйла з посади директора. Мануйло з’явився на загальні збори і проголосував проти свого звільнення, мотивуючи свою позицію безпідставністю претензій, що висувуються до нього. У зв’язку з цим рішення про його звільнення прийняте не було. Усі наступні повідомлення про скликання загальних зборів були Мануйлом проігноровані.

Дубовий звернувся до адвоката за консультацією про можливі варіанти захисту його прав у цій ситуації.

Підготуйте відповідь адвоката.

Як зміниться ситуація, якщо Мануйло взагалі не з’являється на збори, а частки учасників у статутному капіталі будуть розподілені 51 на 49 відсотків, або 60 на 40 відсотків, або 75 на 25 відсотків на користь Дубового?

14. Товариство з обмеженою відповідальністю “Багачанка” створено двома учасниками – Сергієнком та Малаховою, які є подружжям. Частки в статутному капіталі товариства розподілені порівну. Сергієнко з’явився до нотаріуса із протоколом загальних зборів товариства від 01.11.2010 р. про виключення Малахової з числа учасників товариства та про затвердження нової редакції статуту ТОВ “Багачанка”, в якому він був визначений одноосібним власником 100 відсотків статутного капіталу, а також про звільнення Малахової та призначення себе директором товариства. Нотаріус посвідчив справжність підпису Сергієнка на цьому протоколі та статуті. На підставі цього державний реєстратор провів державну реєстрацію відповідних змін в установчих документах.

Дізнавшись про це, дружина звернулася із позовом у Київський районний суд м. Харкова до відповідача (1) ТОВ “Багачанка”, відповідача (2) приватного нотаріуса ХМНО Н. О. Лаванди, відповідача (3) Державного реєстратора Харківської міської ради М. І. Орловської, мотивованим тим, що 01.11.2010 р. загальні збори товариства не проводились, а натомість між нею і чоловіком відбулася звичайна сімейна сварка. На цій підставі Малахова просить суд:

- 1) визнати недійсним протокол загальних зборів та нову редакцію статуту ТОВ “Багачанка” від 01.11.2010 р.
- 2) визнати незаконними дії нотаріуса;
- 3) визнати протиправними дії державного реєстратора і скасувати державну реєстрацію нової редакції статуту.

Чи правильний спосіб захисту прав обраний Малаховою? Яке рішення повинен ухвалити суд?

15. Статутом товариства з обмеженою відповідальністю “Харківський канатний завод” передбачено, що усі правочини щодо розпорядження майном товариства на суму, яка перевищує 1 млн грн, мають бути затверджені загальними зборами товариства. Директор товариства Кізім без погодження із загальними зборами товариства уклав договір іпотеки усього нерухомого майна товариства, оцінивши його в 1 млн грн. Договір іпотеки був укладений в забезпечення кредиту в розмірі 10 млн грн, виданого банком на користь третьої особи – ТОВ “НР-Косметік”, в якому Яблонська, яка є донькою Кізіма, володіє 50 відсотками статутного капіталу.

Учасник ТОВ “Харківський канатний завод” Петровський, який володіє часткою статутного капіталу в 0,5 відсотків, звернувся до господарського суду із позовом про визнання договору іпотеки недійсним, мотивованим тим, що, по-перше, загальні збори не приймали рішення про його укладення; по-друге, такий договір не відповідає меті товариства ТОВ “Харківський канатний завод”, оскільки цей договір є безоплатним, а товариство було створене з метою одержання прибутку.

Чи правомірно подано такий позов Петровським? Чи буде він прийнятий судом до розгляду? Якщо так, то яке рішення має ухвалити суд?

16. У товаристві з обмеженою відповідальністю два учасники. Статутом товариства передбачено, що виконавчим органом товариства є дирекція, яка складається з двох директорів, кожний з яких призначається самостійно кожним з учасників.

При цьому директори вправі діяти від імені товариства:

I варіант – одноосібно окремо один від одного;

II варіант – тільки разом за спільним погодженням один з одним.

Який з названих варіантів не відповідає положенням чинного законодавства України?

Які наслідки невідповідності положень статуту вимогам законодавства?

17. Приватне акціонерне товариство “Харківнафтопродукт” створене внаслідок реорганізації шляхом перетворення товариства з обмеженою відповідальністю “Харківнафтопродукт”. Акціонер товариства, який володіє акціями на суму 25 відсотків статутного капіталу товариства, звернувся до товариства з заявою про вихід з числа учасників товариства та обмін належних йому акцій на частину майна товариства – одну з чотирьох належних ПАТ “Харківнафтопродукт” автозаправних станцій.

Чи підлягають задоволенню вимоги акціонера? Чи підлягали б задоволенню вимоги цього ж учасника, якщо б він заявив їх до реорганізації?

18. Товариство з обмеженою відповідальністю “Екструдер” є власником виробничого обладнання на суму 2 млн грн та будівлі вартістю 8 млн грн, яка знаходиться в іпотечі банку в забезпечення зобов’язань товариства по кредиту. Станом на 1 липня поточного року залишок по кредиту становив 500 тис. грн. Учасником товариства є Поліщук, який володіє часткою в статутному капіталі вартістю 100 тис. грн, що складає 25 відсотків статутного капіталу. 1 липня Поліщук підписав у нотаріуса заяву про вихід із товариства і виплату йому вартості його частки в майні товариства, яка, за його підрахунками, становить 2,5 млн грн. Цю заяву Поліщук надіслав на адресу ТОВ “Екструдер” 1 серпня.

Решта учасників погодиласть із необхідністю виплати Поліщуку вартості його частки в майні товариства, але повідомила, що зроблено це буде не раніше ніж через рік після його виходу з товариства.

Одразу після цього Барінов, який є директором ТОВ “Екструдер” і його учасником із часткою у статутному капіталі 63 відсотки, посилаючись на світову фінансову кризу, перестав обслуговувати взятий раніше кредит, розраховуватись за іншими зобов’язаннями товариства, внаслідок чого кредиторська заборгованість ТОВ “Екструдер” на кінець року зросла до 9 млн грн. Крім того, Барінов продав усе виробниче обладнання ТОВ “Екструдер” із відстрочкою платежу на 10 років компанії “Barrin & Co LTD”, Віргінські острови. Із цією ж компанією уклав договір оренди належної ТОВ “Екструдер” будівлі строком на 49 років з орендною платою 100 грн за будівлю в цілому за рік.

В які строки та в якій сумі мають бути проведені розрахунки із Поліщуком? З якого моменту розпочинається перебіг цих строків? Як зміниться сума виплати, якщо кредиторська заборгованість ТОВ “Екструдер” на кінець року виросте до 11 млн грн? Чи порушують права Поліщука дії Барінова? Як Поліщуку захистити свої права, якщо вони порушені?

19. Альтшулер залишив нащадкам у спадок пакет акцій публічного акціонерного товариства, пакет акцій приватного акціонерного товариства, частку в статутному капіталі товариства з обмеженою відповідальністю, частку в складеному капіталі повного товариства та частку вкладника в командитному товаристві.

Загальні збори учасників кожного з названих товариств відмовились приймати нащадків Альтшулера до складу учасників відповідних товариств.

Чи правомірні рішення загальних зборів? Якщо ні, у який спосіб нащадки можуть захистити свої права?

20. У 1992 р. Кащенко зареєстрував приватне наукововиробниче підприємство “Істок”. У 2004 р. підприємство уклало з Харківською міською радою договір оренди земельної ділянки для будівництва та експлуатації торгово-розважального

комплексу строком на 49 років. При цьому ПНВП “Істок” зобов’язалося ввести об’єкт будівництва в експлуатацію не пізніше 21.12.2012 р. Проте у зв’язку із відсутністю коштів ПНВП “Істок” не розпочало будівництва об’єкта, і Кащенко вирішив продати право на оренду земельної ділянки, дозвільну та проектно-кошторисну документацію на будівництво третім особам – іноземним інвесторам. Для того, щоб організувати цей процес, він звернувся за допомогою до адвоката. Той порекомендував йому перетворити ПНВП “Істок” у товариство з обмеженою відповідальністю і продати інвесторам частку в статутному капіталі. Кащенко висловив побоювання, що в цьому разі у зв’язку з припиненням товариства всі права ПНВП “Істок” на земельну ділянку та права на будівництво будуть втрачені.

Дайте висновок: чи правильною є порада адвоката і яким чином в даній ситуації слід діяти Кащенко? Що можна порадити Кащенко, якщо він бажає залишити частину відчужуваних прав за собою?

21. На загальних зборах ПАТ “Інвестиційний фонд ЕССЕТ-Менеджмент” було прийняте рішення про нарахування дивідендів за 2010 р. у розмірі 100 грн на кожну акцію та про виплату дивідендів у формі акцій товариства другої додаткової емісії.

ТОВ “Альянс”, що є власником 10 акцій ПАТ “Інвестиційний фонд ЕССЕТ-Менеджмент”, звернулось до господарського суду з позовом до ПАТ “Інвестиційний фонд ЕССЕТ-Менеджмент” про стягнення дивідендів за 2010 р. у сумі 1000 грн. Крім того, Донченко як власник 20 акцій ПАТ “Інвестиційний фонд ЕССЕТ-Менеджмент” подав за місцем свого проживання до Держинського районного суду м. Харкова аналогічний позов про стягнення 2000 грн.

Відповідач не визнав вимоги позивачів. Щодо позову ТОВ “Альянс” відповідач заявив, що загальні збори акціонерів проводились у відповідності до вимог чинного законодавства і прийняли рішення про виплату дивідендів за 2010 р. акціями другої емісії та внесення відповідних змін до статуту товариства (у зв’язку зі збільшенням статутного фонду). Представник

ТОВ “Альянс” не брав участі у проведенні загальних зборів, але назване товариство повинно виконувати законно прийняте рішення загальних зборів ПАТ “Інвестиційний фонд ЕССЕТ-Менеджмент” і не має права вимагати сплати дивідендів у грошовій формі. Відносно позовних вимог Донченка відповідач зазначив, що Донченко, по-перше, подаючи свій позов, порушив правила підвідомчості та підсудності; по-друге, придбав акції у 2011 р. (за тиждень перед проведенням загальних зборів) і тому не має права на отримання дивідендів за 2000 р.

Які рішення мають ухвалити суди?

22. При створенні товариства з обмеженою відповідальністю засновники домовились, що внесок кожного з них буде оцінений у 100 тис. грн і при цьому внесками будуть:

– першого – пакет акцій (1 млн акцій номінальною вартістю 0,25 грн за акцію) ВАТ “Первомайський Хімпром”, який перебуває у процедурі банкрутства;

– другого – власні векселі номінальною вартістю 100 тис. грн, авальовані банком;

– третього – право оренди земельної ділянки під будівлею, повністю знищеною стихійним лихом;

– четвертого – ноу-хау про те, як можна вигідно одержати кредит у сумі 1 млн грн під заставу акцій першого, векселів другого та права оренди третього учасника;

– п'ятого – букет троянд.

Чи є правомірним формування статутного капіталу в такий спосіб? Які функції має статутний капітал господарського товариства?

Нормативно-правові акти

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Там же. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2008. – № 50 – 51. – Ст. 384.

Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. // Збір. законодавства України: Звід законів України (серія 3), 2000. – № 4. – Ст. 39.

Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 21.02.2006 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.

Про довірчі товариства: декрет Каб. Міністрів України від 17.03.1993 р. із змінами, внесеними згідно із Законом України від 14.03.1995 р. № 90/95-вр // Там же. – 1993. – № 19. – Ст. 207.

Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом інтерес) № 18-рп/20041 від 1 груд. 2004 р. справа № 1-10/2004 // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 50. – Ст. 3288.

Методичні рекомендації щодо доступу акціонерів та інших заінтересованих осіб до інформації про акціонерне товариство, схвалені рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 26 січ. 2005 р. № 27 // Юрид. вісн. України. – 2008. – № 7.

Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 31 – 32. – Ст. 263.

Література

Вінник О. М. Науково-практичний коментар Закону України “Про акціонерні товариства” / О. М. Вінник. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 312 с.

Вінник О. М. Публічні та приватні інтереси в господарських товариствах: проблеми правового забезпечення: [моногр.] / О. М. Вінник. – К.: Атіка, 2003. – 352 с.

Корпоративне право України: підруч. / В. В. Луць, В. А. Васильєва, О. Р. Кібенко, І. В. Спасибо-Фатєєва [та ін.]; за заг. ред. В. В. Луця. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 384 с.

Кочергина Е. А. Содержание организационно-правовых форм предпринимательских обществ: интересы, функции, правовые средства: [моногр.] / Е. А. Кочергина. – Харьков: Основа, 2005. – 236 с.

Кашанина Т. В. Корпоративное право (Право хозяйственных товариществ и обществ): учебник для вузов / Т. В. Кашанина. – М.: Изд. группа Норма-Инфра-М, 1999. – 815 с.

Кравчук В. М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики. – К.: Істина, 2005. – С. 414.

Господарське судочинство в Україні: Суд. практика. Корпор. правовідносини / упоряд. І. Б. Шицький. – К.: Ін Юре, 2004. – 528 с.

Корпоративне управління: моногр. / І. Спасибо-Фатєєва, О. Кібенко, В. Борисова. – Х.: Право, 2007. – 500 с.

Теньков С. О. Коментар судової практики вирішення корпоративних конфліктів / С. О. Теньков. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 368 с.

Кибенко Е. Р. Корпоративное право Украины: учебное пособие / Е. Р. Кибенко. – Харьков: Эспада, 2001. – 288 с.

Кібенко О. Р. Право товариств (company law): порівняльно-правовий аналіз *acquis* Європейського Союзу та законодавства України / О. Р. Кібенко, А. В. Пендак Сарбах / упоряд. Г. Друзенко; за наук. ред. О. Кібенко. – К.: Юстініан, 2006. – 496 с.

Хорт Ю. В. Статутний капітал акціонерного товариства: захист інтересів учасників акціонерних правовідносин: [моногр.] / Ю. В. Хорт. – Х.: ФІНН, 2010. – 276 с.

Вінник О. М. Господарське право: навч. посіб. / О. М. Вінник. – 2-е вид., змін. та доповн. – К.: Всеукр. асоціація вид. “Правова єдність”, 2008. – 766 с.

Мілаш В. С. Господарське право: курс лекцій: [у 2-х ч. Ч. 1.] / В. С. Мілаш. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

Т е м а 4. Інші види організаційно-правових форм суб'єктів господарювання

(для самостійного вивчення)

П л а н

1. Поняття та види кооперативів. Виробничі кооперативи. Порядок управління.
2. Господарські об'єднання (асоціації, корпорації, консорціуми, концерни).
3. Холдингові компанії.

Нормативно-правові акти

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 р. // Там же. – 2003. – № 33. – Ст. 1774.

Про цінні папери та фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 31. – Ст. 268.

Про холдингові компанії в Україні: Закон України від 15.03.2006 р. // Там же. – 2006. – № 34. – Ст. 291.

Т е м а 5. Майнова основа господарювання

П л а н

1. Речові права у сфері господарювання: право власності, право господарського відання, право оперативного управління та інші.
2. Майно суб'єктів господарювання та джерела його формування.
3. Майновий стан та облік майна суб'єктів господарювання. Оцінка майна та майнових прав.

Завдання

23. Державне підприємство “Укрмет”, яке зареєстроване в м. Харкові, має два цехи в м. Чугуєві Харківської обл. У зв’язку з перепрофілюванням виробництва цехи не використовуються в виробничому процесі державного підприємства. У той же час державне підприємство має борг перед приватним акціонерним товариством “Берізка”. Директор поставив перед юрисконсультом підприємства питання: чи може державне підприємство “Укрмет” закрити свій борг перед ПАТ “Берізка” шляхом передачі йому у власність одного з цехів?

Яку відповідь має дати юрисконсульт?

24. До майна державного навчального закладу входить незавершене будівництво адміністративного комплексу по вул. Сумській. Будівельна компанія ПАТ “Хмарочос” запропонувала керівництву вищого навчального закладу укласти договір міни. Умовами такого договору є обмін незавершеного будівництва на певну кількість квартир для професорсько-викладацького складу навчального закладу в будинку, який будівельна компанія збудує за свої кошти на протязі двох років з моменту укладення договору міни. Ректор звернувся до юрисконсульта навчального закладу з питанням відповідності вимогам законодавства такої угоди.

Яку відповідь має дати юрисконсульт?

25. 7 січня 2009 р. Міністерство промислової політики України прийняло рішення про виділення з підвідомчого йому державного підприємства “Укравтосервіс” іншого підприємства. Державне підприємство “Укравтосервіс” включено до списку підприємств, що не підлягають приватизації.

Чи відповідає законодавству таке рішення? Обґрунтуйте Вашу відповідь.

26. Товариство з обмеженою відповідальністю “Тетяна” розміщувалося та здійснювало свою діяльність в орендованому будинку, що належало до комунальної власності територіальної

громади м. Харкова. 3 жовтня 2010 р. збори учасників ТОВ “Тетяна” прийняли рішення про приватизацію цього будинку та внесення в зв’язку з цим учасниками товариства додаткових внесків. З усіх учасників товариства тільки учасник Гордієнко, доля якої в статутному капіталі товариства складала 5 відсотків, зробила додатковий внесок у розмірі 100 000 грн. Інші учасники додаткових внесків не зробили.

Після отримання від Гордієнко додаткового внеску товариство “Тетяна” уклало з Управлінням комунального майна та приватизації Харківської міської ради договір купівлі-продажу будинку, розрахувалося за нього та зарахувало цей об’єкт нерухомості на баланс ТОВ.

У травні 2011 р. Гордієнко звернулася до товариства з вимогою перерозподілити частки учасників, стверджуючи, що вона зробила внесок до статутного капіталу товариства і тому її частка тепер складає 95 відсотків. Товариство не погодилось з Гордієнко, обґрунтовуючи свою позицію тим, що її гроші були не внеском до статутного капіталу, а були позичені у неї товариством. Гордієнко звернулася до суду.

Яке рішення має винести суддя?

27. Державне підприємство протягом останніх п’яти років за свої кошти будувало базу відпочинку для своїх працівників у Старому Салтові, але в зв’язку зі скрутним фінансовим становищем вирішило продати об’єкт незавершеного будівництва, а отримані кошти направити на погашення заборгованості перед кредиторами, в тому числі і перед працівниками. Юридична служба підприємства повідомила своє профільне міністерство про наявність такого об’єкта, і його було включено в перелік об’єктів, що підлягають приватизації.

Чи буде виконано завдання керівництва підприємства в результаті таких дій юридичної служби?

28. Комерційне комунальне підприємство “Зірка” має будинок, який використовується підприємством у його виробничій діяльності. Уповноважений орган місцевого самоврядування, до сфери управління якого входить комунальне підпри-

ємство, вилучив із майна підприємства цей будинок та прийняв рішення про його приватизацію.

Чи правомірні дії органу управління? Чи змінилася б відповідь, якщо мова йшла б про некомерційне комунальне підприємство?

29. У січні 2010 р. ТОВ “Здоров’я” уклало з територіальною громадою договір оренди приміщення для організації тренажерного залу. Приміщення було орендарем відремонтовано, закуплені нові тренажери та інше обладнання для занять спортом. Коли в травні 2011 р. обладнання привезли для розвантаження в тренажерний зал, з’ясувалося, що він переданий в оренду іншому орендарю. За поясненнями засновники ТОВ звернулися до орендодавця – Управлінням комунального майна та приватизації Харківської міської ради, де отримали відповідь, що у березні 2011 р. від товариства надійшов лист про відмову від договору оренди, підписаний директором ТОВ. На підставі цього листа орендодавець розірвав договір оренди з ТОВ “Здоров’я” та передав приміщення іншому орендарю.

Чи правомірні дії орендодавця? Які дії Ви порекомендували б засновникам ТОВ для захисту свої інтересів?

30. Казенне підприємство уклало кредитний договір на 1 млн грн під заставу будинку, що розташований у центрі міста. У встановлений договором строк кредит не був повернутий, і банк звернувся до суду з позовом про стягнення з боржника суми основного боргу та процентів по кредиту.

Як повинен суд вирішити справу?

Нормативно-правові акти

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Про приватизацію державного майна: Закон України від 04.03.1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 24. – Ст. 348.

Про особливості приватизації незавершеного будівництва: Закон України від 14.09.2000 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 45. – Ст. 375.

Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 р. // Там же. – 1991. – № 49. – Ст. 682.

Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації: Закон України від 07.07.1999 р. // Там же. – 1999. – № 37. – Ст. 332.

Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 р. // Там же. – 2001. – № 47. – Ст. 251.

Про управління об'єктами державної власності: Закон України від 21.09.2006 р. // Там же. – 2006. – № 46. – Ст. 456.

Про затвердження Порядку відчуження об'єктів державної власності: постанова Каб. Міністрів України від 06.06.2007 р. № 803 // Офіц. вісн. України – 2007 р. – № 43. – Ст. 1714.

Про Міністерство освіти і науки: положення, затв. постановою Каб. Міністрів України від 19.12.2006 р. № 1757 // Там же. – 2006. – № 51. – Ст. 3410.

Т е м а 6. Господарські зобов'язання. Правове регулювання господарсько-договірних відносин

П л а н

1. Поняття господарського зобов'язання. Підстави виникнення та припинення господарських зобов'язань.
2. Види господарських зобов'язань.
3. Загальні умови виконання господарських зобов'язань.
4. Передоручення виконання майново-господарських зобов'язань; передача (делегування) прав/повноважень за організаційно-господарськими зобов'язаннями.
5. Поняття господарського договору. Характер співвідношення господарського зобов'язання та господарського договору.
6. Класифікація господарських договорів.
7. Істотні умови господарських договорів. Поняття та специфіка захисного застереження.

8. Поняття та особливості публічного, попереднього договорів, договору приєднання та генерального договору у сфері господарювання.

9. Загальний порядок укладення господарських договорів. Повноваження на укладення договорів від імені юридичної особи. Нотаріальне посвідчення та державна реєстрація договорів.

10. Укладення договорів у мережі Інтернет, на публічних торгах (аукціонах), за конкурсом, за державним замовленням, на біржах, виставках та ярмарках, за рішенням суду.

11. Порядок зміни та розірвання господарських договорів. Недійсність господарських договорів: підстави та наслідки.

12. Особливості договорів, укладених у рамках державно-приватного партнерства.

Завдання

31. У листопаді 2010 р. державне комерційне підприємство “Світанок” (позивач) звернулось із позовом до ТОВ “Мрія” (відповідача) про звільнення орендованого приміщення у зв’язку з закінченням строку дії договору оренди.

Під час судового розгляду справи були встановлені наступні обставини. 21 січня 2007 р. між відповідачем та позивачем був укладений договір оренди, за умовами якого позивач передав, а відповідач отримав у тимчасове користування нежитлове приміщення для розміщення магазину. Термін дії договору за згодою сторін визначено до 21 жовтня 2010 р. За тиждень до закінчення терміну дії договору позивач повідомив відповідача про свій намір використовувати означене нежитлове приміщення для власних потреб та у зв’язку із цим просив відповідача про звільнення означеного приміщення відразу після закінчення терміну дії договору оренди. Відповідач відмовився звільняти орендоване приміщення, обґрунтовуючи це тим, що він належним чином виконував свої договірні обов’язки та має намір на укладення договору оренди на новий термін, що є його переважним правом.

Яке рішення має прийняти суд? Чи може державне підприємство виступати орендодавцем за договором оренди

державного майна? Чим відрізняється поновлення (продлонгація) договору оренди від укладення договору оренди на новий термін?

32. У грудні 2010 р. приватне підприємство “Отек” (позивач) звернулося з позовом до приватного підприємства “Промінь” (відповідача) про стягнення за договором будівельного підряду заборгованості за виконані роботи та пені за прострочення їх оплати.

Під час судового розгляду справи були встановлені наступні обставини. У січні 2009 р. між позивачем та відповідачем був укладений договір будівельного підряду, за умовами якого позивач своєчасно виконав усі передбачені у проектній документації (додаток 1 до договору) будівельні роботи. Факт виконання робіт підтверджується актами здачі-приймання виконаних робіт, підписаними повноважними представниками позивача та відповідача. Утім, незважаючи на прийняття виконаних робіт, їх оплату відповідачем було зроблено частково, у зв’язку із чим виникла заборгованість.

Рішенням господарського суду у задоволенні позову було відмовлено. Рішення мотивоване тим, що відповідно до ст. 318 ГК України виконання робіт за договором підряду повинно проводитись на підставі проектно-кошторисної документації, в якій має бути чітко визначена ціна робіт, що є істотною умовою означеного договору. Відсутність цієї умови свідчить про проведення як підрядних робіт, так і їх часткову оплату без достатньої правової підстави, що вимагає застосування наслідків, передбачених главою 83 книги 5 ЦК України.

Чи є законним рішення суду? Обґрунтуйте свою відповідь.

33. У квітні 2011 р. державне підприємство “Тракторний завод” (позивач) звернулось із позовом до комерційного банку “Б” (відповідача) про визнання недійсним договору застави, почилаючись на те, що останній укладено з порушенням вимог чинного законодавства (по-перше, договір не був нотаріально посвідчений; по-друге, його договірні умови не були узго-

джені з органом, уповноваженим управляти відповідним державним майном).

Під час судового розгляду справи були встановлені наступні обставини. 15 березня 2010 р. між позивачем та відповідачем був укладений кредитний договір на суму 500 000 грн із строком повернення до 15 березня 2011 р. З метою забезпечення виконання зобов'язань позивача за кредитним договором між ним та відповідачем у цьому ж місяці був укладений договір застави, за яким позивач передав відповідачу у заставу трактори на загальну суму 480 000 грн. Однак, оскільки позивач є державним підприємством, щодо якого у липні 2010 р. прийняте рішення про приватизацію, відсутність погодження на продовження дії договору застави відповідних органів приватизації, на думку позивача, є підставою визнання спірного договору застави недійсним.

Чи підлягає позов задоволенню? Чи може розглядатися відсутність обов'язкової за чинним законодавством процедури узгодження умов договору застави майна з органом приватизації в якості підстави визнання його недійсним?

За яких умов заставодержатель набуває право звернення стягнення на предмет застави? Який порядок реалізації майна державних підприємств, що перебуває в заставі? Чи може бути реалізований у примусовому порядку об'єкт спірного договору застави?

34. У лютому 2008 р. ВАТ “Гірничо-збагачувальний комбінат” (позивач) пред'явило позов до державного підприємства “Енергоринок” (відповідач) про спонукання до укладення договору та відшкодування збитків, завданих йому відмовою від укладення такого договору.

У своїй позовній заяві позивач зазначив, що у зв'язку з отриманням ліцензії на енергопостачання у нього виникла необхідність укладення з відповідачем договору купівлі-продажу електроенергії. У жовтні 2007 р. ВАТ “Гірничо-збагачувальний комбінат” направив відповідачу підписаний проект договору купівлі-продажу електроенергії. Відповідач своїм листом повідомив позивача про те, що надісланий ним проект договору

не відповідає вимогам чинного законодавства (за змістом проекту даного договору позивач виступив не як енергопостачальник, а як споживач електроенергії), у зв'язку із чим він відмовляється від його укладення в такому вигляді. В обґрунтування своїх позовних вимог позивач зазначив, що державне підприємство “Енергоринок” як суб’єкт публічних зобов’язань відповідно до вимог чинного законодавства (ст. 178 ГК України, ст. 633 ЦК України) та своїх установчих документів зобов’язаний здійснювати продаж електроенергії кожному, хто до нього звертається на законних підставах.

Які переддоговірні спори можуть бути предметом судового розгляду? Чи може бути предметом судового розгляду спір, пов’язаний зі спонуканням до укладення договору? Чи є у даному випадку ДП “Енергоринок” суб’єктом публічних зобов’язань?

Яке рішення за даною справою мав постановити господарський суд?

35. У листопаді 2010 р. ТОВ “Гарант” (позивач) звернулося з позовом до ТОВ “Регіональна зернова компанія” (відповідача) про визнання недійсним договору купівлі-продажу пшениці, обґрунтовуючи свої вимоги тим, що спірний договір був підписаний від імені відповідача особою, яка не мала на це повноважень.

Під час судового розгляду справи були встановлені наступні обставини. 1 вересня 2010 р. між ТОВ “Гарант” та ТОВ “Регіональна зернова компанія” був укладений договір, за яким ТОВ “Регіональна зернова компанія” було зобов’язано продати пшеницю 3 і 4 класу, а ТОВ “Гарант” прийняти і оплатити означений товар в асортименті, кількості та за ціною згідно з накладними. Належне виконання договору підтверджене матеріалами справи (видатковими накладними, актами приймання-передавання тощо). Оплата проведена покупцем на загальну суму 59986 грн, що підтверджено квитанціями до прибуткових касових ордерів. Однак позивач наполягає на визнанні договору недійсним та поверненні кожною із сторін одна одній усього одержаного за договором із тих підстав, що договір від імені

відповідача був підписаний Сотниковим, який на момент укладення договору не мав прав (представницьких повноважень) на здійснення правочинів від імені відповідача.

Рішенням господарського суду у задоволенні позову відмовлено.

Чи є правомірним таке рішення? Чи дотримана у даному випадку письмова форма договору? Які наслідки недотримання письмової форми договору? Чи можуть бути застосовані у даному випадку положення ЦК України про наслідки подальшого схвалення дій представника при перевищенні наданих йому повноважень?

36. Наприкінці травня 2011 р. державна податкова інспекція звернулася до господарського суду з двома позовами:

1) про визнання недійсним договору на надання послуг із монтажу та наладки спеціального обладнання, укладеного між дочірнім підприємством «Торговий дім “Selmi”» та ТОВ “Опт-Трейдинг” у квітні 2011 р., як такого, що суперечить інтересам держави і суспільства. В обґрунтування своїх вимог позивач послався на те, що судовим рішенням, яке вступило у силу 12 травня 2011 р., визнано недійсним статут ТОВ “Опт-Трейдинг”;

2) про визнання недійсним договору підряду на проведення проектної роботи з розробленням конструкторської документації, укладеного між ТОВ “Верес” та ВАТ “Спільнота” у березні 2011 р., як такого, що суперечить інтересам держави і суспільства. В обґрунтування своїх вимог позивач послався на те, що спірна угода укладена до моменту державної реєстрації ТОВ “Верес”. Під час судового розгляду було з’ясовано, що зобов’язання за спірним договором були виконані ТОВ “Верес” вже після його державної реєстрації (конструкторську документацію передано замовникові на підставі відповідного акта і вартість відповідних робіт замовником сплачена).

Які рішення мав постановити суд за кожною з цих справ?

37. 28 листопада 2011 р. АТ “Світанок” (позивач) звернулось із позовом до АТ “Насіння” (відповідача) про розірвання договору поставки насіння кукурудзи та сої. Під час судового розгляду справи були встановлені наступні обставини. 1 січня 2010 р. між позивачем та відповідачем був укладений договір, за умовами якого відповідач був зобов’язаний постачати позивачу перед початком посівних сезонів (2011 – 2012 рр.) насіння кукурудзи та сої. Означений договір був укладений позивачем з метою забезпечення своїх постійних партнерів – сільськогосподарських підприємств “Данко”, “Нібулон” та інших посівним матеріалом та отримання від останніх за договорами поставки кукурудзяної та соєвої муки, необхідної для власного виробництва.

У визначений договором термін (за 1 місяць до початку посівного сезону 2011 р.) позивач не отримав насіння кукурудзи та сої, у зв’язку із чим неодноразово звертався до відповідача з листами про відпуск насіння і, в кінцевому результаті, був вимушений купувати насіння у інших суб’єктів господарювання для забезпечення своїх партнерів посівним матеріалом. Тільки після закінчення посівного сезону відповідач повідомив позивача про свою готовність виконати зобов’язання за договором та відшкодувати понесені позивачем збитки. Утім позивач відмовився від прийняття простроченого відповідачем виконання зобов’язання та направив йому пропозицію про розірвання договору. Відповідач не погодився на розірвання договору та у своїй відповіді позивачу зазначив, що останній неправомірно відмовляється від прийняття запропонованого ним виконання, оскільки така відмова є оперативно-господарською санкцією, яка не передбачена в укладеному між ними договорі. Зазначені обставини і стали підставою для звернення АТ “Світанок” до суду.

Яке рішення повинен постановити суд? Які правові наслідки несвоєчасного виконання господарсько-договірного зобов’язання? Чи правомірною є відмова АТ “Світанок” від прийняття виконання зобов’язання? У яких випадках сторона договору може розірвати договір в односторонньому (позасудовому) порядку?

Нормативно-правові акти

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Там же. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

Про концесії: Закон України від 16.07.1999 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 41. – Ст. 372.

Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14.09.1999 р. // Там же. – 1999. – № 44. – Ст. 391.

Про фінансовий лізинг: Закон України від 16.12.1997 р. (в ред. Закону України від 11.12.2003 р.) // Там же. – 2004. – № 15. – Ст. 231.

Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 10.04.1992 р. (в ред. Закону України від 14.03.1995 р.) // Там же. – 1995. – № 15. – Ст. 99.

Про здійснення державних закупівель: Закон України від 01.06.2010 р. // Там же. – 2010. – № 33. – Ст. 471.

Про державно-приватне партнерство: Закон України від 01.07.2010 р. // Там же. – 2010. – № 40. – Ст. 524.

Література

Кучер А. Н. Теория и практика преддоговорного этапа: юридический аспект / А. Н. Кучер. – М.: 2005. – 363 с.

Беляневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти): моногр. / О. А. Беляневич. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 592 с.

Бервено С. М. Проблеми договірної права України: моногр. / С. М. Бервено. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 392 с.

Подцерковний О. П. Грошові зобов'язання господарського характеру: проблеми теорії і практики / О. П. Подцерковний. – К.: Юстініан, 2006. – 424 с.

Мілаш В. С. Комерційний договір у контексті сучасних ринкових умов: моногр. / В. С. Мілаш. – Х.: Вид. ФОП Вапнярчук Н. М., 2007. – 440 с.

Луць В. В. Контракти в підприємницькій діяльності: навч. посіб. / В. В. Луць. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 576 с.

Договоры в предпринимательской деятельности / отв. ред. Е. А. Павлодский, Т. Л. Левшина; Ин-т законодательства и сравнит. правоведения при правительстве Российской Федерации. – М.: Статут, 2008. – 509 с.

Мілаш В. С. Окремі питання, пов'язані з укладанням господарських договорів / В. С. Мілаш // Підприємництво, господарство і право. – 2010. – № 1. – С. 63 – 67.

Мілаш В. С. Теоретико-правові засади господарсько-договірної діяльності / В. С. Мілаш // Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. Серія: економічна теорія та право. – 2010. – Вип. 1. – С. 203 – 211.

Мілаш В. С. Переддоговірні відносини у сфері господарювання: проблеми теорії та практики / В. С. Мілаш // Право України. – 2010. – № 4. – С. 258 – 264.

Мілаш В. С. Характеристика суб'єктного складу комерційних договорів і господарсько-договірної правосуб'єктності / В. С. Мілаш // Юрид. наука, практика і освіта: зб. наук. пр. – 2010. – Вип. 2. – С. 19 – 43.

Чабан О. Об'єкт інвестиційної діяльності як одна з істотних умов інвестиційного договору (контракту) / О. Чабан // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 2. – С. 20 – 23.

Гущинська Н. Права й обов'язки сторін за договором купівлі-продажу підприємства як єдиного майнового комплексу / Н. Гущинська // Там же. – 2011. – № 3. – С. 28 – 31.

Легенченко М. О. Припинення дії договорів оренди комунального майна внаслідок скасувальної обставини / М. О. Легенченко // Вісн. госп. судочинства. – 2011. – № 3. – С. 113 – 116.

Т е м а 7. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання

П л а н

1. Поняття та принципи відповідальності в господарському праві.
2. Види господарсько-правової відповідальності.

3. Функції господарсько-правової відповідальності та її підстави.

4. Поняття та види санкцій. Штрафні санкції за порушення господарських зобов'язань.

5. Відшкодування збитків, завданих невиконанням (неналежним виконанням) господарського договору.

6. Оперативно-господарські санкції та порядок їх застосування.

7. Види адміністративно-господарських санкцій.

Завдання

38. ТОВ “Арніка” змінило своє місцезнаходження без повідомлення органу, який проводить державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб підприємців, і ДПІ.

Яка відповідальність передбачена чинним законодавством за порушення порядку державної реєстрації змін до установчих документів, зміни місця знаходження суб'єктів господарської діяльності?

Які наслідки відсутності суб'єкта господарювання за місцем знаходження, вказаного в Державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб підприємців?

Які державні органи можуть застосовувати стягнення до суб'єктів господарської діяльності за порушення загального порядку реєстрації суб'єктів господарської діяльності?

39. ПП “Ніка” у відповідності до укладеного договору поставки здійснило відвантаження на адресу ТОВ “Дельта” продукції виробничо-технічного призначення на суму 315 тис. грн, при цьому частина продукції на суму 76 тис. грн виявилась некомплектною, в частині продукції на суму 14 тис. грн були виробничі дефекти, крім цього в порушення умов договору поставки було здійснено недопоставку продукції на суму 168 тис. грн.

Якими нормативними актами передбачені вимоги до встановленого порядку прийому продукції виробничо-технічного призначення за кількістю та якістю?

Яка відповідальність передбачена чинним законодавст-

вом за порушення договору поставки в частині несвочасної та неякісної поставки, недопоставки продукції?

Чи має право господарський суд зменшити розмір неустойки, передбаченої умовами договору поставки, чи звільнити відповідача від сплати неустойки?

40. ТОВ “Сигнал” на фасаді будівлі, в якій орендує приміщення під офіс, розташувало банер з назвою товариства, торговим знаком і основними видами діяльності. Розміщення даного банера не було погоджено з органами виконавчої влади. Управління з захисту прав споживачів застосувало до ТОВ “Сигнал” фінансові санкції за порушення законодавства про рекламу.

Чи правомірні дії Інспекції з питань захисту прав споживачів?

Чи порушило ТОВ “Сигнал” своїми діями чинне законодавство про рекламу?

Яка відповідальність передбачена для суб’єктів господарської діяльності за порушення законодавства про рекламу?

41. ВАТ “Перевал” у межах укладеного зовнішньоекономічного контракту здійснило передплату в розмірі 850 тис. доларів США на адресу компанії “Юта” (США). У порушення умов контракту компанія “Юта” (США) не здійснила відгрузки оплачених нафтопродуктів.

Через 180 календарних днів з моменту здійснення передплати ДПП застосувало до ВАТ “Перевал” фінансові санкції за несвоєчасне повернення валютної виручки, а також звернулось у Міністерство економічного розвитку і торгівлі України з клопотанням про застосування до ЗАТ “Перевал” і компанії “Юта” (США) індивідуального режиму ліцензування для здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Чи правомірні дії ДПП?

Яка відповідальність передбачена чинним законодавством України за порушення порядку ведення зовнішньоекономічної діяльності і законодавства з валютних операцій?

42. ТОВ “Дако” при проведенні своєї господарської діяльності з виробництва і реалізації швейної продукції використовувало товарний знак ТОВ “Лиса”. Продукція, що випускалась ТОВ “Дако”, не відповідала стандартам якості товарів, які виробляються ТОВ “Лиса”. За неправомірне використання товарного знаку територіальним відділенням Антимонопольного комітету України до ТОВ “Дако” були застосовані фінансові санкції.

Що таке недобросовісна конкуренція та її форми?

Які державні органи мають право здійснювати контроль за дотриманням антимонопольного законодавства?

Якими нормативними актами передбачена відповідальність за порушення антимонопольного законодавства?

Який порядок розгляду справ встановлено за порушення антимонопольного законодавства?

43. Приватне підприємство “Бузьки” уклало 5 січня 2004 р. з Управлінням комунального майна та приватизації Харківської міської ради договір оренди нежитлової одноповерхової будівлі загальною площею 201 м² по вул. Н-ній у м. Харкові для відкриття кафе. З метою створення додаткової зали для VIP клієнтів ПП “Бузьки” здійснило надбудову другого поверху. Будівництво здійснювала будівельна фірма ТОВ “МТМ”. При перевірці інспекцією державного архітектурно-будівельного контролю Харківської області був складений акт, в якому зазначені наступні порушення:

відсутність проектно-кошторисної документації;

відсутність дозволу на будівництво.

Управління комунального майна та приватизації Харківської міської ради повідомило, що не надавало дозволу на проведення будівельних робіт, реконструкції та ремонту.

Які державні органи мають право здійснювати державний архітектурно-будівельний контроль? Їх компетенція?

Якими нормативними актами передбачена відповідальність за порушення законодавства в сфері містобудування?

Яка відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за правопорушення у сфері містобудування?

Який порядок видачі дозволу на виконання робіт з нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту, впорядкування об'єктів містобудування, розширення та технічного переоснащення підприємств?

Які види господарських санкцій можуть бути застосовані до орендатора?

Які види господарських санкцій можуть бути застосовані до виконавця підрядних робіт?

Які види господарсько-правових санкцій можуть бути застосовані до орендатора?

44. ЗАТ “Колос України” (підрядник) за договором підряду з ТОВ “Домашній хліб” (замовник) намололо 50 т муки із зерна останнього. За умовами договору підрядник зобов’язався зберігати муку в тарних мішках на своєму складі протягом трьох місяців, а замовник зобов’язувався протягом вказаного терміну отримати муку та здійснити її самовивіз. За виконані роботи замовник зобов’язаний сплатити 14 тис. грн у 10-денний строк із моменту закінчених робіт, за зберігання муки сторони визначили плату в розмірі, яка розраховувалася: 30 грн у місяць за 1 м² площі, зайнятої мукою на складі, при умові дотримання встановлених правил штабелювання. Своїх зобов’язань щодо оплати робіт за виконані роботи замовник не дотримався.

У результаті дорожньо-транспортної пригоди при взаємодії двох транспортних засобів, які належали підряднику та замовнику, обидві вантажівки отримали значні ушкодження. За результатами висновку органів ДАІ винною особою в скоєнні ДТП визнано водія ТОВ “Домашній хліб”.

Голова правління ЗАТ “Колос України” направив ТОВ “Домашній хліб” вимогу, в якій зазначив, що не буде видавати муку до тих пір, доки не буде погашена заборгованість за виконані роботи з помолу муки, за зберігання муки та витрати на ремонт вантажівки в розмірі 45 тис. грн відповідно до висновків спеціаліста-товарознавця.

Визначте правову природу відносин, які виникли між сторонами, та охарактеризуйте їх.

Яка відповідальність передбачена законодавством за

невиконання чи неналежне виконання господарсько-правових зобов'язань?

Які способи забезпечення господарсько-правових зобов'язань Ви обрали б до вказаних договірних відносин?

Що таке оперативно-господарські санкції, їх ознаки? Як співвідносяться оперативно-господарські санкції з категоріями “самозахист цивільного права”, “спосіб забезпечення виконання зобов'язань”?

Дайте оцінку діям сторін договору та голови правління ЗАТ “Колос України”.

Нормативно-правові акти

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Про державну податкову службу в Україні: Закон України від 04.12.1990 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 6.

Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. // Там же. – 2001. – № 12.

Про виконавче виробництво: Закон України від 21.04.1999 р. // Там же. – 1999. – № 24.

Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23.12.1998 р. № 351-XIV // Там же. – 1999. – № 5 – 6. – Ст. 44.

Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 р. № 270/96-ВР // Там же. – 1996. – № 39. – Ст. 181.

Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-XII // Там же. – 1991. – № 30. – Ст. 379.

Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР // Там же. – 1996. – № 36. – Ст. 164.

Література

Вінник О. М. Господарське право: навч. посіб. / О. М. Вінник. – 2-е вид., змін. та доповн. – К.: Всеукр. асоціація вид. “Правова єдність”, 2008. – 766 с.

Мілаш В. С. Господарське право: курс лекцій: [у 2-х ч. Ч. 1.] / В. С. Мілаш. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

Чернодчук В. До питання щодо оперативно-господарських санкцій / В. Чернодчук, Т. Чернодчук // Підприємництво, госп-во і право. – 2001. – № 3.

Глібко С. В. Пеня за порушення строків розрахунків в зовнішньоекономічній діяльності як адміністративно-господарська санкція / С. В. Глібко // Пробл. законності. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2010. – Вип. 109. – С. 130 – 140.

Т е м а 8. Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом

П л а н

1. Загальні положення процедури банкрутства. Поняття неплатоспроможності та банкрутства.
2. Учасники та сторони справи про банкрутство.
3. Проведення у справах про банкрутство. Порушення справи про банкрутство. Судові процедури, які застосовуються до боржника.
4. Розпорядження майном боржника.
5. Санація боржника.
6. Ліквідаційна процедура.
7. Мирова угода.
8. Особливості банкрутства окремих категорій суб'єктів господарювання.

Завдання

45. а) Державна податкова інспекція у Московському районі м. Харкова через місяць після виникнення заборгованості на підставі наданої звітності звернулась до господарського суду з заявою про порушення справи про банкрутство ТОВ “Овис” у зв’язку з бюджетною заборгованістю на суму 56 132,26 грн, в т.ч. пеня – 4 115,76 грн, та на підставі відсутно-

сті керівних органів боржника за місцезнаходженням ТОВ “Овис”.

Чи досить підстав, указаних у заяві, для порушення справи господарським судом?

Що є підставою для порушення справи про банкрутство?

Дайте характеристику ініціюючого, забезпеченого, реєстрового кредиторів у процедурі банкрутства.

У чому полягає різниця між загальною і спеціальною процедурою банкрутства?

б) При порушенні справи про банкрутство ухвалою господарського суду введена процедура розпорядження майном боржника строком на 15 місяців.

Які терміни процедури розпорядження майном боржника і підстави їх розділу?

Основна мета процедури розпорядження майном боржника?

Які наслідки введення процедури розпорядження майном боржника?

Хто може бути розпорядником майна боржника?

46. а) Розпорядником майна боржника складено реєстр кредиторів, у відповідності з яким кредитори, заяви яких про їх приєднання до процедури банкрутства надійшли в господарський суд через 2 місяці після публікації об’яви про порушення процедури банкрутства, не включені в реєстр, але відмічено, що можуть бути включені тільки одногосно на зборах кредиторів.

Який порядок виявлення кредиторів і складення реєстрів вимог кредиторів?

У чому полягають повноваження зборів кредиторів і за якими критеріями здійснюється вибір комітету кредиторів?

Чи законне рішення розпорядника майном боржника?

б) Керуючим санацією протягом 6 місяців із дня введення процедури санації не надано в суд плану санації.

Які наслідки введення процедури санації?

Хто може бути призначений керуючим санацією і його повноваження?

Що таке “план санації” і яка процедура його затвердження?

Чи має право керуючий санацією здійснювати продаж майна боржника як цілісного майнового комплексу в процедурі санації?

47. Господарським судом у порядку, передбаченому ст. 47 – 49 Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника чи про визнання його банкрутом” введена ліквідаційна процедура по справі про визнання банкрутом суб’єкта підприємницької діяльності А.

Чи має право господарський суд порушити справу про банкрутство щодо фізичної особи – суб’єкта підприємницької діяльності?

У яких випадках відкривається ліквідаційна процедура і її етапи?

Які наслідки визнання боржника банкрутом?

Які повноваження ліквідатора у ліквідаційній процедурі?

Який порядок виявлення і оцінки ліквідаційної маси?

48. Після продажу майна банкрута ліквідатором задоволені вимоги ДПІ у відношенні ПДВ на суму 5 723 650 грн і штрафні санкції на суму 256 000 грн – в третю чергу, а також вимоги банку на суму 1 150 000 грн, забезпечену заставою, в четверту чергу.

Чи правомірні дії ліквідатора в ліквідаційній процедурі?

Який порядок реалізації майна банкрута в ліквідаційній процедурі?

В якому порядку задовольняються вимоги кредиторів?

49. Між боржником, його акціонерами і одним із кредиторів у процедурі банкрутства укладено мирову угоду на вигідних умовах для боржника відносно часткового списання кредитором боргів боржника, а також про обмін частини боргів на акції боржника без задоволення всіх вимог і припинення провадження у справі про банкрутство.

У чому полягає відмінність мирової угоди в процедурі банкрутства від цивільно-правової угоди?

Який порядок укладання і умови мирової угоди у процедурі банкрутства?

Яка процедура затвердження мирової угоди господарським судом у процедурі банкрутства?

Який порядок розірвання мирової угоди і визнання її недійсною в процедурі банкрутства?

Нормативно-правові акти

Господарський процесуальний кодекс України від 06.11.1991 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.

Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України в редакції від 30.06.1999 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999 р. – № 42 – 43. – Ст. 378.

Про внесення змін до Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника чи визнання його банкрутом” (нова редакція): Закон України від 22.12.2011 р. // Голос України. – № 8 – 9 від 18.01.2012 р.

Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 1 – 2. – Ч. 1. – Ст. 1.

Про заставу: Закон України від 02.10.1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 47. – Ст. 643.

Про введення мораторію на примусову реалізацію майна: Закон України від 29.11.2001 р. // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 52. – Ст. 2332.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. // Там же. – 2010. – № 92. – Ч. 1. – Ст. 3248.

Про затвердження порядку проведення досудової санації державних підприємств: постанова Каб. Міністрів України від 17.03.2000 р. № 515 // Там же. – 2000. – № 12. – Ст. 427.

Положення про Міністерство юстиції України: затв. указом Президента України від 06.04.2011 р. № 395/2011 // Там же. – 2011. – № 9. – Ст. 548.

Ліцензійні умови провадження господарської діяльності арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів). Затв. нак. Міністерства юстиції України від 14.10.2011 р. № 3176/5 // Там же. – 2011. – № 83. – Ст. 3040.

Про судову практику в справах про банкрутство: постанова Пленуму Верховного Суду України № 15 від 18 груд. 2009 р. // Вісн. Верхов. Суду України. – 2010. – № 2.

Про практику Верховного Суду України у справах про банкрутство: інформ. лист Вищого господарського суду України від 16.05.2003 р. № 01-8/525 // Вісн. госп. судочинства. – 2003. – № 3.

«Про деякі питання практики застосування Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”»: рекомендація Вищого господарського суду України від 04.06.2004 р. № 04-5/1193 // Там же. – 2004. – № 4.

Література

Господарське право України: підруч. для студ. юрид. спеціальностей вищих закладів освіти / В. М. Гайворонський, В. П. Жушман, Н. В. Погорецька та ін.; за ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана. – Х.: 2005. – С. 260 – 280.

Поляков Б. М. Закон Украины “О восстановлении платежеспособности должника или признании его банкротом”: научно-практ. комент. / Б. М. Поляков; под общей ред. Д. Н. Притыки. – К.: Концерн “Изд. Дом “Ин Юре”. – 2003. – 272 с.

Джунь В. В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні: [моногр.] / В. В. Джунь. – 2-е вид., виправл. і доповн. – К.: Юрид. практика, 2006. – 384 с.

Чернадчук В. Д. Правове регулювання неплатоспроможності банків: навч. посіб. / В. Д. Чернадчук. – Суми: ВТД “Університетська книга”. – 2007. – 230 с.

Радзивілюк В. В. Судова процедура санації: навч. посіб. / В. В. Радзивілюк. – К.: Атіка, 2005. – 116 с.

Вінник О. М. Господарське право: навч. посіб. / О. М. Вінник. – 2-е вид., змін. та доповн. – К.: Всеукр. асоціація вид. “Правова єдність”, 2008. – 766 с.

Мілаш В. С. Господарське право: курс лекцій: [у 2-х ч. Ч. 1.] / В. С. Мілаш. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

Тема 9. Державне регулювання господарської діяльності. Державна регуляторна політика. Засоби державного регулювання. Контроль за здійсненням господарської діяльності

П л а н

1. Економічна політика держави та її напрями. Форми реалізації державної економічної політики.

2. Поняття та значення державного регулювання економіки. Засоби державного регулювання господарської діяльності.

3. Ліцензування та патентування господарської діяльності.

4. Технічне регулювання у сфері господарювання. Стандарти, технічні регламенти та підтвердження відповідності.

5. Правове регулювання цін і тарифів, їх види, порядок встановлення, відповідальність.

6. Правове регулювання стимулювання господарської діяльності: пільги, гарантії, дотації, компенсації, субсидії. Державна підтримка малого підприємництва.

7. Нагляд (контроль) за здійсненням господарської діяльності. Порядок проведення перевірок суб'єктів господарювання.

Завдання

50. До ТДВ “СК “А” (далі – Товариство) надійшов із Держфінпослуг Акт про порушення законів та інших нормативно-правових актів Товариством (далі – Акт). В Акті зазначалося про порушення страховиком ст. 31 Закону України “Про страхування” в частині необхідності встановлення величини резервів незароблених премій залежно від часток надходжень сум страхових платежів (страхових премій, страхових внесків) із відповідних видів страхування у кожному місяці з попередніх дев'яти місяців (розрахунковий період).

Який порядок формування резервів? Які вимоги до розміщення резервних коштів? Яка відповідальність за порушення порядку розміщення резервних коштів?

51. 6 травня 2008 р. Держфінпослуг було призначено примусову санацію ВАТ “А” (далі – Товариство) в зв’язку з невиконанням страховиком зобов’язань перед страхувальниками протягом трьох місяців.

Товариство, вважаючи дії уповноваженого органу незаконними, звернулося до адміністративного суду. Позов було мотивовано тим, що страховик належно виконує зобов’язання, а невиплата страхового відшкодування пов’язана з цивільно-правовим спором між страховиком та страхувальниками щодо дійсності правочину.

В якому випадку уповноважений орган має право здійснювати примусові дії щодо страховика? Який порядок проведення примусової ліквідації, реорганізації та санації страховика?

52. Суб’єкт підприємницької діяльності Морозов відкрив магазин із продажу будівельних матеріалів. Через деякий час він орендував в іншому магазині два відділи, де здійснював реалізацію деяких будівельних матеріалів.

Чи необхідно придбати торговельний патент у даному випадку? Які види діяльності підлягають патентуванню за законодавством?

53. У результаті планової перевірки (інспектування) філії банку групою інспекторів НБУ було виявлено низку порушень банківського законодавства, в тому числі відсутність деяких кредитних справ позичальників та невиконання вимог щодо ідентифікації фізичних осіб при відкритті поточних рахунків, про що була укладена довідка, яку підписав керівник названої групи. Після розгляду цієї довідки групою інспекторів та керівництвом територіального управління НБУ керівником територіального управління НБУ був складений протокол і прийнято рішення про застосування до банку – юридичної особи заходів впливу, а саме видано розпорядження щодо встановлення для банку підвищених економічних нормативів та накладання штрафу на банк – юридичну особу в розмірі одного відсотка від суми зареєстрованого статутного фонду і винесено постанову щодо накладання штрафу на керівника банку в роз-

мірі до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Які заходи впливу може застосовувати до банків НБУ?

Чи адекватні застосовані до банку заходи впливу щодо конкретних порушень, які ним були допущені?

Які є порушення законодавства при застосуванні зазначених заходів впливу?

Нормативно-правові акти

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. // Там же. – 2010. – № 92. – Ч. 1. – Ст. 3248.

Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.

Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності: Закон України від 01.12.2005 р. № 3164-IV // Там же. – 2006. – № 12. – Ст. 101.

Про підтвердження відповідності: Закон України від 17.05.2001 р. № 2406-III // Там же. – 2001. – № 32. – Ст. 169.

Про стандартизацію: Закон України від 17.05.2001 р. № 2408-III // Там же. – 2001. – № 31. – Ст. 145.

Про ціни і ціноутворення: Закон України від 03.12.1990 р. // Там же. – 1990. – № 52. – Ст. 650.

Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України від 05.04.2007 р. № 877-V // Там же. – 2007. – № 29. – Ст. 389.

Література

Мамутов В. Посилення публічних засад у правовому регулюванні господарської діяльності / В. Мамутов // Право України. – 2009. – № 9. – С. 83 – 94.

Задихайло Д. В. Держава та економічне ринкове середовище: господарсько-правовий контекст / Д. В. Задихайло // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2005. – № 3 (42). – С. 149 – 161.

Задихайло Д. В. Правовий господарський порядок в Україні: десятирічний досвід конституційно-правового забезпе-

чення / Д. В. Задихайло // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2006. – № 3 (46). – С. 143 – 153.

Задихайло Д. В. Право на підприємницьку діяльність у системі відносин прав господарського порядку / Д. В. Задихайло // Там же. – 2011. – № 2 (65). – С. 113 – 123.

Саніахметова Н. Поняття державного регулювання / Н. Саніахметова // Укр. комерційне право. – 2005. – № 6. – С. 10 – 17.

Устименко В. Засоби державного регулювання господарської діяльності: шлях до посилення соціального ефекту / В. Устименко, Р. Джабраїлов // Юрид. журн. – 2010. – № 7. – С. 19 – 21.

Ліцензування в Україні / за заг. ред. А. В. Дашкевича. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 416 с.

Кузьміна М. М. Господарсько-правові засоби забезпечення якості продукції: моногр. / М. М. Кузьміна. – Х.: ФІНН, 2010. – 184 с.

Т е м а 10. Правові засади захисту економічної конкуренції

П л а н

1. Поняття економічної конкуренції. Загальна характеристика правопорушень в сфері конкуренції.

2. Правовий статус Антимонопольного комітету України, його структура та компетенція.

3. Антиконтурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю.

4. Поняття економічної та адміністративної монополії. Монопольне (домінуюче) положення на ринку та зловживання ним.

5. Концентрація суб'єктів господарювання та контроль за концентрацією суб'єктів господарювання.

6. Недобросовісна конкуренція та форми її здійснення.

7. Поняття суб'єктів природних монополій та суміжних ринків. Органи, що здійснюють державне регулювання діяльності природних монополій.

Завдання

53. Суб'єкти господарювання – приватні підприємства “Вікторія”, “Бікон” та “Торада” здійснювали виробництво будівельних матеріалів. Власники цих підприємств вирішили створили шляхом реорганізації (злиття) ПП “Вікторія”, “Бікон” та “Торада” новий суб'єкт господарювання “ВБТ”, який продовжив займатися виробництвом будівельних матеріалів та почав займати досить великий сегмент ринку даного товару. Новостворене підприємство почало здійснювати продаж виробленої продукції споживачам за умовою погодження останніх із додатковими зобов'язаннями, зокрема придбання додатково поряд із необхідними їм товарами непотрібних.

Чи відбувається у даному випадку порушення законодавства про захист економічної конкуренції (надайте кваліфікацію зазначеним діям)? Якщо так, то яку відповідальність буде нести правопорушник? Які дії повинно вчинити регіональне відділення Антимонопольного комітету України?

54. П'ять засновників – підприємств, які є виробниками дитячого одягу, вирішили створити нове підприємство шляхом злиття вищезазначених суб'єктів господарювання. Вартість активів та обсяг реалізації товарів двох підприємств за останній фінансовий рік склали суму еквівалентну одному мільйону євро, а останніх трьох – двом мільйонам євро у сукупності. Виконавчий комітет міської ради відмовив у державній реєстрації на тій підставі, що у вищезазначених засновників відсутній дозвіл Антимонопольного комітету України на концентрацію.

Чи правомірно вчинив орган державної реєстрації? Чи відбувається у даному випадку концентрація господарюючих суб'єктів? Чи потрібен у даному випадку дозвіл на її здійснення?

55. А. заснував приватне підприємство з виробництва спецодягу. Його дружина, яка не є приватним підприємцем, неодноразово перешкоджала укладенню договорів між споживачами та іншими виробниками спецодягу (конкурентами А.). Вона поширювала між потенційними споживачами зазначеного

товару відомості, які принижували ділову репутацію цих виробників.

Чи має місце у даному випадку недобросовісна конкуренція (якщо так – то надайте кваліфікацію зазначеним діям та визначте: хто та яку повинен буде нести відповідальність)?

56. Два підприємства, виробники товарів побутової хімії, займали найбільший сегмент даного товарного ринку у відповідному регіоні (разом їх сукупна частка складала 36 відсотків) і домовилися про розподіл ринків збуту. Вони на певний період часу встановили ціни набагато нижче від тих, що склалися на даному товарному ринку, внаслідок чого було витіснено їх конкурентів – малих підприємств.

Чи є дії зазначених підприємств порушенням законодавства про захист економічної конкуренції? Яку назву має це порушення? Який орган повинен винести рішення щодо цього? Який загальний порядок для розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, та якими нормативними актами він регламентується?

57. ВАТ “Полтаваобленерго” здійснює постачання електричної енергії на підставі відповідної ліцензії.

Чи може такий суб’єкт господарювання за власним бажанням припинити свою діяльність чи зменшити обсяги реалізації електричної енергії? З чим це пов’язано? Що становить собою природна монополія та суміжний ринок? Що утворює нормативно-правове підґрунтя функціонування “Енергоринку”?

58. Акціонерне товариство “Харківський електроапаратний завод” звернулось до господарського суду з позовом про визнання недійсним рішення антимонопольного органу про визнання його підприємством-монополістом та про занесення його до державного реєстру підприємств-монополістів. У своєму позові позивач посилався на те, що його частка на товарному ринку електромагнітних муфт великого діаметру складає 30 відсотків. Антимонопольний орган мотивував своє рішення тим,

що в Харківській області це єдиний завод з виробництва такої продукції, тому він диктує споживачам неприйнятні умови при укладанні контрактів на постачання продукції.

Яке рішення повинен винести господарський суд? Чи існує державний реєстр підприємств-монополістів? Які правові наслідки внесення в цей реєстр господарюючого суб'єкта?

Нормативно-правові акти

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11.01.2001 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 12. – Ст. 64.

Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. // Там же. – 1996. – № 36. – Ст. 164.

Про Антимонопольний комітет України: Закон України від 26.11.1993 р. // Там же. – 1993. – № 50. – Ст. 472.

Про природні монополії: Закон України від 20.04.2000 р. // Там же. – 2000. – № 30. – Ст. 238.

Література

Хозяйственное право: учебник / под ред. В. К. Мамутова. – К.: Юринком Інтер, 2002. – 912 с. – Библиогр.: С. 897 – 899.

Щербина В. С. Господарське право: підруч. / В. С. Щербина. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 480 с.

Мілаш В. С. Господарське право: курс лекцій: [у 2-х ч. Ч. 1.] / В. С. Мілаш. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

Медведев А. Особливості становлення та розвитку законодавства про захист економічної конкуренції / А. Медведев // Підприємництво, госп-во і право. – 2008. – № 2. – С. 11 – 14.

Саніахметова Н. Зловживання монопольним (домінуючим) становищем суб'єкта господарювання на ринку: поняття та види / Н. Саніахметова, С. Мельник // Підприємництво, госп-во і право. – 2003. – № 1. – С. 3 – 5.

Вінник О.М. Господарське право: навч. посіб. – 2-е вид., змін. та доповн. – К.: Всеукр. асоціація вид. “Правова єдність”, 2008. – 766 с.

Тема 11. Спеціальні правові режими господарювання

(для самостійного вивчення)

П л а н

1. Спеціальні (вільні) економічні зони. Суб'єкти вільної економічної зони (ВЕЗ).

2. Зміст спеціальних режимів вільної економічної зони (ВЕЗ). Договір на реалізацію інвестиційного проекту. Адміністрація вільної економічної зони (ВЕЗ) та її компетенція.

3. Території з пріоритетним розвитком. Особливості правового режиму господарської діяльності. Державно-правове партнерство як форма спеціального режиму господарювання. Технологічні парки. Порядок здійснення господарської діяльності у надзвичайних умовах.

Нормативно-правові акти та література

Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон: Закон України від 13.10.1992 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 50.

Бринцев О. Вільні економічні зони: Pro et contra / О. Бринцев, М. Міщенко // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2006. – № 4. – С. 137 – 145.

Буткевич О. В. Ліквідація пільгового режиму господарювання вільних економічних зон України / О. В. Буткевич // Вісн. госп. судочинства. – 2005. – № 4. – С. 159 – 164.

Андреев В. К. Правовое регулирование создания и деятельности особых экономических зон / В. К. Андреев // Государство и право. – 2006. – № 7. – С. 43 – 47.

ОСОБЛИВА ЧАСТИНА

Т е м а 12. Правове регулювання торговельної діяльності та комерційне посередництво

П л а н

1. Економіко-правова сутність торгівлі. Господарсько-торговельна діяльність як різновид господарської діяльності.

2. Класифікація торговельних правовідносин. Форми господарсько-торговельної діяльності. Джерела правового регулювання торговельної діяльності.

3. Поняття товару та особливості правового режиму обігу окремих його видів.

4. Організовані ринки торгівлі.

5. Державне регулювання та контроль торговельної діяльності.

6. Порядок заняття торговельною діяльністю та правила торговельного обслуговування населення.

7. Порядок обліку торговельних операцій. Правове регулювання застосування реєстраторів розрахункових операцій та товарно-касових книг.

8. Правове регулювання торгівлі спиртом, алкогольними напоями, тютюновими виробами.

9. Правове регулювання деяких видів посередницько-торговельної діяльності: поставка, енергопостачання, оренда майна, лізинг.

Завдання

59. Студент-сирота В. у вільний від навчання час здійснює поїздки до Туреччини та скуповує товари народного споживання. Придбані товари направляються в Україну вантажним контейнером із подальшим продажем їх В. на ринку Барабашово.

Наскільки правомірна діяльність В.?

До якого виду торгівлі відноситься діяльність В.?

Які особливості здійснення торгівлі на ринках?

60. Колективне сільськогосподарське підприємство “Урожай” з метою залучення коштів для весняно-польових робіт прийняло рішення про розпродаж великих запасів пшениці та цукру. При цьому прийняло рішення: цукор продати Російській Федерації, а, враховуючи заборону облдержадміністрації на вивіз зерна за межі області, пшеницю продати на території області.

Використовуючи яку форму організації ринку колективне сільськогосподарське підприємство “Урожай” може реалізувати пшеницю?

Які особливості ринку зерна в Україні?

Які особливості ринку цукру в Україні та порядку його імпорту та експорту?

Які особливості ціноутворення названих видів торгівлі (внутрішньої та зовнішньої)?

Чи правомірні дії облдержадміністрації?

61. 2 вересня 2011 р. працівники відділу по боротьбі з економічною злочинністю здійснили перевірку складу-магазину будівельних матеріалів фізичної особи-підприємця М. В обґрунтування своїх дій працівники міліції послалися на Закон України “Про міліцію”, скаргу споживача та пред’явили посвідчення особи.

У ході перевірки працівники міліції перевірили:

а) Свідоцтво про державну реєстрацію фізичної особи – підприємця;

б) Свідоцтво про реєстрацію платника податків;

в) провели інвентаризацію каси;

г) провели інвентаризацію товарних залишків;

д) перевірили наявність сертифікатів відповідності на цемент, розфасований у мішках марки М-300, М-400, М-500.

Перевіркою встановлено, що на місці торгівлі відсутні копії сертифікатів на цемент марки М-400. На мішках із цементом марки М-500 відсутня інструкція по його застосуванню. На мішках із цементом М-300 відсутня вказівка на строк виготовлення та строк придатності.

За результатами перевірки працівниками міліції складе-

ний протокол перевірки та протокол вилучення:

- копій сертифікатів;
- по одному екземпляру мішків, в які був упакований цемент.

Матеріали перевірки (протоколи, упаковка) направлені в Н-е обласне управління у справах захисту прав споживачів та районну податкову інспекцію.

12 вересня 2011 р. працівниками Н-ого обласного управління у справах захисту прав споживачів проведена перевірка діяльності приватного підприємця М.

2 жовтня 2011 р. начальником Н-ого обласного управління у справах захисту прав споживачів винесена постанова про накладення санкцій, передбачених ст. 23 Закону України “Про захист прав споживачів” від 2 жовтня 2001 р. за № 22-222 у виді штрафу в розмірі 4213 (чотири тисячі двісті тринадцять) грн.

14 вересня 2001 р. інспектором районної податкової інспекції проведена перевірка дотримання податкового законодавства фізичною особою – підприємцем М.

Результатами перевірки встановлено, що в торговому приміщенні відсутні на видному місці:

- копія патенту;
- книга скарг і пропозицій;
- копія дозволу на відкриття об’єкта торгівлі.

За результатами перевірки складений Акт перевірки і переданий на підписання ФОП М.

До якого виду торгівлі відноситься діяльність фізичної особи – підприємця М.?

Який порядок відкриття об’єктів торгівлі?

Які вимоги до торговельного залу об’єкта торгівлі?

Які вимоги встановлені чинним законодавством для роздрібною торгівлі будівельними матеріалами і їх якості?

Назвіть обов’язки продавця.

Який порядок обліку торговельних операцій?

Назвіть державні органи, які мають право здійснювати перевірки суб’єктів торговельної діяльності та проаналізуйте їх компетенцію?

Нормативно-правові акти

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Там же. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. // Там же. – 2010. – № 92. – Ст. 3248.

Митний кодекс України від 11.07.2002 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 38 – 39. – Ст. 288.

Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 р. № 1023-ХІІ в ред. від 01.12.2005 р. № 3161-IV // Там же. – 2006. – № 1. – Ст. 84.

Про державне регулювання виробництва і реалізації цукру: Закон України від 17.06.1999 р. № 758-ХІV // Там же. – 1999. – № 32. – Ст. 268.

Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 01.06.2000 р. № 1775-ІІІ // Там же. – 2000. – № 36. – Ст. 299.

Про зерно та ринок зерна в Україні: Закон України від 04.07.2002 р. № 37-IV // Там же. – 2002. – № 35. – Ст. 258.

Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 01.06.2000 р. № 1776-ІІІ // Там же. – 2000. – № 38. – Ст. 315.

Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-ХІІ // Там же. – 1994. – № 27. – Ст. 218.

Про безпечність та якість харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р. № 771/97-ВР в ред. від 06.09.2005 р. № 2809-IV // Там же. – 2005. – № 50. – Ст. 533.

Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції: Закон України від 14.01.2000 р. № 1393-ХІV // Там же. – 2000. – № 12. – Ст. 95.

Положення про Державну інспекцію України з питань захисту прав споживачів: затв. указом Президента України від

13.04.2011 р. № 465/2011 // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 29. – Ст. 1271.

Про затвердження Порядку провадження торговельної діяльності та правил торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів: постанова Каб. Міністрів України від 15.06.2006 р. № 833 // Там же. – 2006. – № 25. – Ст. 1818.

Правила роздрібно́ї торгівлі нафтопродуктами: затв. постановою Каб. Міністрів України від 20.12.1997 р. № 1442 // Там же. – 1998. – № 2. – Ст. 51. – С. 47.

Правила роздрібно́ї торгівлі ювелірними й іншими виробами з дорогоцінних металів, дорогоцінних каменів органічного утворення і напівкоштовних каменів: затв. постановою Каб. Міністрів України від 25.03.1999 р. № 460 // Там же. – 1999. – № 13. – Ст. 517. – С. 30.

Про затвердження переліку професій, виробництв і організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів і видачі особистих медичних книжок: постанова Каб. Міністрів України від 23.05.2001 р. № 559 // Там же. – 2001. – № 21. – Ст. 950.

Порядок провадження торговельної діяльності та правила торговельного обслуговування на ринку споживчих товарів: затв. постановою Каб. Міністрів України від 15.06.2006 р. № 833 // Там же. – 2006. – № 25. – Ст. 1818.

Правила комісійної торгівлі непродовольчими товарами: затв. наказом Міністерства зовнішніх економічних зв'язків України від 13.03.1995 р. № 37 // Право і практика. – 2009. – № 14. – С. 13.

Правила роздрібно́ї торгівлі непродовольчими товарами: затв. наказом Міністерства економіки України від 19.04.2007 р. № 104, зареєстр. Міністерством юстиції України 08.11.2007 р. № 1257/14524 // Офіц. вісн. України. – 2007. – № 86. – Ст. 3183.

Правила роздрібно́ї торгівлі продовольчими товарами: затв. наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України 11.07.2003 р. № 185 // Там же. – 2003. – № 30. – Ст. 1581 (зі змін.: Право і практика. – 2009. – № 14. – С. 82).

Правила роздрібно́ї торгівлі тютюновими виробами: затв. наказом Міністерства економіки України від 24.07.2002 № 218, зареєстр. у Міністерстві юстиції України 20.08.2002 р. № 679/6967 // Офіц. вісн. України. – 2002. – № 34. – Ст. 1632 (зі змін.: Право і практика. – 2006. – № 25. – С. 13).

Правила роботи закладів (підприємств) ресторанного господарства: затв. наказом Міністерства економіки України від 24.07.2002 р. № 219, зареєстр. у Міністерстві юстиції України 20.08.2002 р. № 680/6968 // Там же. – 2002. – № 34. – Ст. 1633 (зі змін.: Право і практика. – 2007. – № 12. – С. 44).

Перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні: затв. наказом Держспоживстандарту України від 01.02.2005 р. № 28, зареєстр. в Міністерстві юстиції України 04.05.2005 р. № 466/10746 // Там же. – 2005. – № 19. – Ст. 1006.

Правила торгівлі на ринках: затв. наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства внутрішніх справ України, Державної податкової адміністрації України, Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації України від 26.02.2002 р. № 57/188/84/105 // Там же. – 2002. – № 13. – Ст. 681.

Положення про поставки продукції виробничо-технічного призначення та Положення про поставки товарів народного споживання: затв. постановою Ради Міністрів Союзу РСР від 25.07.1988 р. № 888 // СП ССРСР. – 1988. – № 24, 25. – Ст. 70.

Інструкції Про порядок приймання продукції виробничо-технічного призначення і товарів народного споживання за кількістю: затв. постановою Державного арбітражу при Раді Міністрів Союзу РСР від 15.06.1965 р. № П-6 з наст. змін. та інструкції Про порядок приймання продукції виробничо-технічного призначення і товарів народного споживання за якістю: затв. постановою Державного арбітражу при Раді Міністрів Союзу РСР від 25.04.1966 р. № П-7 // Бизнес (сб. систематизованного законодавства). – 2006. – Вып. 12. – С. 23.

Література

Попов А. А. Торговое право: учебное пособие / А. А. Попов. – 3-е изд., доп. и перераб. – Харьков: Изд. Группа “РА-каравелла”, 2003.

Правовое регулирование торговой деятельности в Украине / сост. Д. В. Задыхайло. – Харьков: Синтекс, 1997.

Шершеневич Г. Ф. Учебник торгового права / Г. Ф. Шершеневич. – М.: СПАРК. – 1994. – С. 25.

Батрова Т. А. Формирование системы торгового законодательства / Т. А. Батрова // Журнал российского права. – 2011. – № 9. – С. 29 – 33.

Буткевич О. В. Особенности определения предмета торгового договора / О. В. Буткевич // Вісн. Харк. нац. ун-ту ім. В. Н. Каразіна. – Х.: ХНУ, 2010. – № 929: Серія “Право”, Спец. вип. – С. 169 – 173.

Буткевич О. В. Учасники торговельних відносин / О. В. Буткевич // Вісн. госп. судочинства. – 2011. – № 2. – С. 78 – 82.

Т е м а 13. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності

П л а н

1. Зовнішньоекономічні відносини як об'єкт правового регулювання. Джерела правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.
2. Зовнішньоекономічний контракт: поняття, порядок укладання. Вимоги до форми контракту.
3. Особливості змісту зовнішньоекономічного контракту. Право країни, що визначає права та обов'язки сторін.
4. Базисні умови поставок. Правові звичаї міжнародної торгівлі.
5. Платіжні умови та джерела їх регулювання. Захисні застереження. Арбітражне застереження.
6. Порядок розгляду справ інститутами міжнародного комерційного арбітражу.
7. Договір міжнародної купівлі-продажу товарів. Міжнародно-правові джерела зовнішньоекономічних зобов'язань.
8. Угоди з давальницькою сировиною.
9. Франчайзингові та ліцензійні зовнішньоекономічні угоди.

10. Система державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах членства України в СОТ.

11. Ліцензування та квотування ЗЕД.

12. Облік окремих зовнішньоекономічних договорів (контрактів).

Завдання

62. Державне казенне підприємство “Оптико-механічний завод” у січні 2011 р. уклало контракт із приватною фірмою “Індіан-Інтернешнл” (Покупець) на поставку оптичних лінз на умовах FCA до м. Харкова на загальну суму 40 000 доларів США. Вантажоотримувач – польське підприємство високоточного обладнання “Польськамедсервіс”. При цьому умовами контракту передбачалося, що оплата здійснюється за поставлені лінзи поетапно:

- 40 відсотків складає передплата;
- 60 відсотків – на протязі 60 днів із моменту поставки.

Сторони домовилися, що “все, що не врегульовано цим контрактом, регулюється чинним законодавством України”. При цьому у разі виникнення спору він передається на розгляд до Міжнародного комерційного арбітражного суду, місце розгляду справи – м. Стокгольм, мова судочинства – англійська.

У зв’язку з невиконанням своїх обов’язків по оплаті (60 відсотків) приватною фірмою “Індіан-Інтернешнл” у зазначені в контракті строки постачальник приступив до розшуку засновника Покупця – Р. З цією метою:

- звернувся з відповідним запитом до посольства Індії в Україні;
- звернувся з листом до “Інтерполу”;
- звернувся з відповідною скаргою до Міністерства внутрішніх справ Індії.

Всі ці інстанції з розумінням поставились до підприємства-постачальника, але відповіли, що Рашид не проживає за зазначеною адресою в Індії понад один рік, знаходиться у розшуку правоохоронними органами по звинуваченню в зґвалтуванні.

Державна податкова інспекція направила повідомлення про наявність податкового боргу у зв’язку з несвоєчасним по-

верненням валютної виручки Державним казенним підприємством “Оптико-механічний завод”.

Не погоджуючись з цим рішенням-повідомленням, державне казенне підприємство “Оптико-механічний завод” звернулося до господарського суду Харківської обл. про визнання його недійсним, вказуючи, що як постачальник воно здійснило всі необхідні дії для повернення валютної виручки.

Які вимоги до форми зовнішньоекономічного контракту встановлюються законодавством України?

Що таке арбітражне застереження? Його значення? Проаналізуйте можливі варіанти оптимальних арбітражних застережень.

До якої групи відносяться базисні умови поставок FCA? Проаналізуйте їх зміст, права і обов’язки покупця та постачальника.

Які вимоги до розрахунків в іноземній валюті в зовнішньоекономічній діяльності встановлюються законодавством України? Проаналізуйте їх значення.

Які наслідки несвочасного повернення валютної виручки за зовнішньоекономічними договорами? Які види відповідальності передбачені законом за такі порушення? Чи поширюються строки позовної давності на такі правовідносини?

Які форми розрахунків та платіжні умови Ви вважаєте найбільш оптимальними в зовнішньоекономічних відносинах?

Які органи розглядають такі спори та який порядок судового розгляду спорів у зовнішньоекономічній діяльності?

Чи правомірні дії Державної податкової інспекції?

63. Згідно з контрактом № 1 від 19 жовтня 2011 р. ТОВ “ОТТО” поставило покупцю нерезиденту ЗАТ «Оптоворозничная торговая и производственная фирма “Кубаньоптпродторг”» (Російська Федерація) конструкторський набір зверхлегкого літака Х-32 “Бекас” на умовах EXW Харків. Оплата за поставлений товар проведена в іноземній валюті.

1 грудня 2011 р. ДПІ (відділ організації перевірок по відшкодуванню ПДВ Управління податкового аудиту і валютного контролю) представила ТОВ “ОТТО” акт про проведення пере-

вірки правильності визначення суми ПДВ, яка підлягає відшкодуванню з бюджету ТОВ “ОТТО”.

В акті зазначалось, що ТОВ “ОТТО” неправильно визначило розмір ПДВ, який підлягає відшкодуванню з бюджету, бо не включило в податкові зобов’язання суму ПДВ, яка підлягає сплаті за контрактом із ЗАТ «Оптово-розничная торговая и производственная фирма “Кубаньоптпродторг”» за ставкою 20 відсотків. До такого висновку ДПІ дійшло, спираючись на Податковий кодекс України, згідно з яким операції з продажу товарів, що були вивезені (експортовані) платником податку за межі митної території України, оподатковуються за нульовою ставкою. При цьому товари вважаються вивезеними (експортованими) платником податку за межі митної території України у разі, якщо їх вивезення (експортування) засвідчене належно оформленою вантажно-митною декларацією. А ТОВ “ОТТО” не є експортером, бо ЗАТ «Оптово-розничная торговая и производственная фирма “Кубаньоптпродторг”» отримало товар на складі продавця.

Порівняйте правові категорії – зовнішньоекономічна і зовнішньоторговельна діяльність, експорт товару.

Яке правове значення мають правила ІНКОТЕРМС? Проаналізуйте правила ІНКОТЕРМС з чотирьох груп: E, F, C, D. А саме:

– коли продавець вважається таким, що виконав свої зобов’язання за поставкою товарів;

– хто проводить очистку товару для експорту і імпорту, виконує митні процедури і несе пов’язані з цим розходи і ризики;

– хто організовує і оплачує перевезення товару, а також несе при цьому ризики загибелі або пошкодження товару;

– які документи необхідні у зв’язку з поставкою товару; хто, за чий рахунок і як їх передає;

– яка упаковка необхідна для товару і хто її забезпечує?

Що таке митна територія?

Поняття вантажно-митної декларації. Її функції та порядок оформлення.

64. ВАТ “Машинобудівний завод” (далі – Постачальник) поставив Угорській компанії “Здравіє” (далі – Покупець) медичні діагностичні прилади на суму 120 000 доларів США на умовах товарного кредиту на 50 днів з моменту передачі товару покупцю. У свою чергу, через 20 днів Покупець поставив Постачальнику за іншим контрактом сенсорні індикатори, які використовуються в продукції останнього, на загальну суму 101 000 доларів США з умовою оплати на протязі 30 днів з моменту передачі товару. Виконуючи свої обов’язки по оплаті за медичне діагностичне обладнання, Покупець сплатив Постачальнику 19 000 доларів США, щодо решти суми направив письмове повідомлення про залік однорідних вимог. У зв’язку з цим просив вважати взаємні розрахунки повністю проведеними. Постачальник погодився з заліком взаємних однорідних вимог і не звертався до господарського суду про сплату за медичне діагностичне обладнання.

Через шість місяців за результатами перевірки дотримання податкового та валютного законодавства ДПІ не погодилася з проведеним заліком взаємних однорідних вимог і направила ВАТ “Машинобудівний завод” рішення-повідомлення про наявність податкової заборгованості – сплати неустойки у вигляді пені за несвоєчасне повернення валютної виручки та сплати штрафних санкцій за таке порушення.

Який порядок розрахунків в іноземній валюті за зовнішньоекономічним контрактом?

Чи допустимі заліки взаємних однорідних вимог у зовнішньоекономічній діяльності?

Що таке новація договору? Чи допускається новація зовнішньоекономічного контракту?

Проаналізуйте дії податкового органу.

65. Комбінат будівельних матеріалів “В” (далі – “В”) прийняв рішення про придбання контрольного пакета акцій, які продавалися внаслідок додаткової емісії, польського підприємства “С” (далі – “С”) (акціонерного товариства) з виробництва шпалер. З цією метою був укладений контракт купівлі-продажу акцій, згідно з яким у рахунок оплати за акції КБМ “В” передає

до статутного фонду АТ “С” обладнання по контролю за якістю на суму 500 000 злотих та іноземну валюту – 800 000 доларів США.

З метою забезпечення повного контролю над “С” між цими ж сторонами був укладений ще один контракт, згідно з яким “В” викупило емітовані ним акції і раніше придбані “С” (що складає 25 відсотків статутного фонду “В”) на загальну суму 200 000 доларів США.

Підприємство “В” на виконання контрактів подало заявку до банку про придбання іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку. Відвантажило обладнання по контролю за якістю. Але банк відмовив у купівлі іноземної валюти. Митниця відмовила в митному оформленні вивозу обладнання по контролю за якістю.

Який порядок здійснення інвестицій за кордон?

Охарактеризуйте режим здійснення іноземного інвестування на території України.

Чи правомірно відмовив банк у купівлі іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України? Якщо так, то чому?

Чи правомірно відмовила митниця в митному оформленні обладнання по контролю за якістю на вивіз? Якщо так, то чому?

Порівняйте правову природу двох контрактів купівлі-продажу акцій.

Нормативно-правові акти

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Там же. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. // Там же. – 2010. – № 92. – Ст. 3248.

Митний кодекс України від 13.03.2012 р. // Уряд. кур’єр. – 2012. – № 86.

Конвенція о получении за границей доказательств по

гражданским и торговым делам (Дата прийняття: 18.03.1970 р. Дата приєднання України: 19.10.2000 р. із заявами і застереженнями) // Юрид. вісн. України. – 2000. – № 48. – С. 3.

Конвенция о признании и приведении в исполнение иностранных арбитражных решений. – 1960. – № 46. – Ст. 421. (Дата підписання: 10 июня 1958 г. Дата підписання представителем ССРСР: 29 декабря 1958 г. Дата вступлення в силу для ССРСР: 7 июня 1959 г. Дата ратифікації: 22 августа 1960 г. Дата вступлення в силу для України: 10 января 1961 г.) // Офіц. вісн. України. – 2004. – № 45. – Ст. 3004.

Віденська конвенція про право міжнародних договорів. (Дата підписання: 23.05.1969 р. Дата набуття чинності: 27.01.1980 р. Дата підписання Україною: 06.11.1982 р. Дата приєднання: 14.04.1986 р. (в складі СРСР). Дата набуття чинності: 13.06.1986 р.) // Міжнар. договори України. – 1997. – Т. I. – С. 6 – 39.

Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-ХІІ // Відом. Верхов. Ради УРСР. – 1991. – № 29. – Ст. 377.

Про міжнародний комерційний арбітраж: Закон України від 24.02.1994 р. № 4002-ХІІ // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 25. – Ст. 198.

Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 23.09.1994 р. № 185/94-ВР // Там же. – 1994. – № 40. – Ст. 364.

Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності: Закон України від 23.12.1998 р. № 351-ХІV // Там же. – 1999. – № 5 – 6. – Ст. 44.

Про обіг векселів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. № 2374-ІІІ // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 24. – Ст. 128.

Про інвестування майнових цінностей резидентами за межами України: указ Президента України від 13.09.1995 р. № 839/95 // Уряд. кур'єр. – 1995. – № 145 – 146 від 28.09.1995 р.

Про заходи щодо впорядкування розрахунків за договорами, що укладають суб'єкти підприємницької діяльності Укра-

їни: указ Президента України від 04.10.1994 р. № 566/94 // Укази Президента України. – 1991. – 1996. – Т. I. – С. 262.

Про невідкладні заходи щодо повернення в Україну валютних цінностей, що незаконно знаходяться за її межами: указ Президента України від 18.06.1994 р. № 319/94 // Вісн. Податкової служби України. – 2003. – № 9. – 04.03.2003 р.

Про систему валютного регулювання і валютного контролю: декрет Каб. Міністрів України від 19.02.1993 р. № 15-93 // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 17. – Ст. 184.

Порядок ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності: затв. постановою Каб. Міністрів України від 12.12.2002 р. № 1863 // Уряд. кур'єр від 19.12.2002 р. – № 237.

Про затвердження Положення про форму зовнішньоекономічних договорів (контрактів): наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 06.09.2001 р. № 201 // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 39 від 12.10.2001 р. – Ст. 1784.

Уніфіковані правила та звичаї для документарних акредитивів, публікація Міжнародної торгової палати 2007 р. № 600 [Електронний ресурс] // Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН.

Міжнародні правила по інкасо, публікація Міжнародної торгової палати № 522, редакція 1995 р. [Електронний ресурс] // Система інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН.

Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: затв. постановою Правління Національного банку України від 12.11.2003 р. № 492 // Офіц. вісн. України від 02.01.2004 р. – 2003. – № 51. – Ч. 1. – С. 316. – Ст. 2707.

Література

Луць В. В. Контракти у підприємницькій діяльності / В. В. Луць. – К.: Юрінком Інтер, 1999.

Комаров В. В. Международный коммерческий арбитраж / В. В. Комаров. – Харьков: Основа, 1995.

Попов А.А. Правовые основы внешнеэкономической деятельности: учеб. пособ. / А.А. Попов. – Харьков: Каравелла, 2001. – 358 с.

Гнізділов А. М. Нетарифне регулювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності: методи та інструменти / А. М. Гнізділов // Вісн. Акад. митної служби України. Серія “Державне управління”. – Д.: Акад. митної служби України, 2010. – № 1 (2). – С. 35 – 42.

Орел П. Вирішення спорів, що впливають із ЗЕД-контракту / Бізнес. Збірник систематизованого законодавства. – 2010. – № 9 (вересень). – С. 175 – 179.

Слабик І. Нова редакція Incoterms / І. Слабик // Юрид. журн. – 2011. – № 1. – С. 112 – 113.

Т е м а 14. Правове регулювання ринків фінансових послуг

П л а н

1. Поняття та види фінансових послуг.
2. Поняття ринків фінансових послуг. Поняття фінансової операції та її ознаки.
3. Функції та компетенція Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. Інші регулятори ринку.
4. Система та суб'єкти фінансового моніторингу.
5. Коло суб'єктів, які мають право надавати фінансові послуги. Реєстрація та ліцензування діяльності фінансових установ. Суміщення надання певних видів фінансових послуг.
6. Законодавчі засади запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Завдання

66. Виробничо-комерційна фірма (ВКФ) надала позику за рахунок власних коштів фізичній особі – працівнику фірми на умовах строковості та платності. Районна податкова інспекція звернулась до господарського суду з позовом про визнання недійсним договору позики, оскільки ВКФ не мала права нада-

вати фінансових позик (без реєстрації у якості фінансової установи та отримання відповідної ліцензії).

Яке рішення повинен винести суд?

67. ТОВ “Октопус” займається будівництвом багатоквартирних житлових будинків. Будівництво здійснюється за рахунок коштів фізичних осіб, які мають намір придбати квартиру, і оформлюється договором про пайову участь у будівництві. Юрист товариства вважає, що у даному випадку порушуються норми Закону України “Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю” та законодавства про фінансові послуги, оскільки ТОВ “Октопус” фактично надає фінансові послуги із управління грошовими коштами фізичних осіб, не маючи статусу фінансової установи. Директор товариства хоче отримати роз’яснення від уповноваженого державного органу.

До якого органу він має звертатися? Підготуйте проект відповіді на запит.

68. До юридичної фірми звернувся директор ломбарду “Барс”, створеного у формі повного товариства, з проханням розробити нову редакцію установчого договору, яка б відповідала вимогам чинного законодавства. При ознайомленні із проектом нової редакції договору директор помітив, що з предмета діяльності було виключено положення про здійснення ломбардом операцій щодо збереження майна та скупки виробів із дорогоцінних металів. Юристи пояснили директору, що ломбард є фінансовою установою і не може займатися іншими видами діяльності, крім фінансових послуг. Директор наполягав на залишенні цієї послуги в договорі, мотивуючи свою позицію тим, що ломбард надає такі послуги дуже давно і не мав жодних ускладнень із контролюючими органами.

Чи є обґрунтованою позиція юристів?

69. До страхової компанії звернувся потенційний клієнт із метою страхування життя. Клієнт попросив у працівника страхової компанії ознайомити його з фінансовою звітністю

компанії за останні десять років, переліком нерухомого майна, що їй належить, переліком акціонерів та керівників компанії (голови та членів правління, керівників структурних підрозділів) із зазначенням їх паспортних даних, номерів телефонів та місця проживання. Потенційний клієнт мотивував свою вимогу тим, що договір страхування життя є довгостроковим і він має зібрати максимум відомостей про компанію, її акціонерів та керівників для того, щоб бути впевненим у її добропорядності та надійності.

Як має діяти працівник страхової компанії?

70. До банку звернувся представник іноземної компанії з метою відкрити рахунок для формування статутного капіталу ТОВ, що створюється цією іноземною компанією. Працівник банку перевіряв комплект наданих документів та додатково запросив у представника статут іноземної компанії, а також відомості про всіх її учасників, а якщо такі учасники є юридичними особами, то також про їх учасників (паспортні дані, місце проживання, копії паспортів). Представник іноземної компанії відмовився надавати зазначені документи, оскільки їх надання не передбачене “Інструкцією про порядок відкриття рахунків у національній та іноземній валюті”, затвердженою рішенням НБУ. Працівник банку відмовив у відкритті рахунку.

Чи правомірними були дії працівника банку?

71. Представники Держфінмоніторингу здійснили перевірку оператора однієї із державних лотерей. Під час перевірки було виявлено, що не виконуються вимоги Закону України “Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом”, а саме оператор не має у своїй структурі спеціального підрозділу з питань фінансового моніторингу. Оператор стверджував, що він не має статусу фінансової установи і тому не є суб’єктом первинного фінансового моніторингу.

Чи правильним є твердження оператора? Які санкції або заходи впливу можуть бути застосовані до оператора лотереї у випадку порушення ним законодавства?

72. Представники Держфінпослуг здійснили планову виїзну перевірку (інспекцію) кредитної спілки “Швидка допомога”. Перевіркою було виявлено наступні порушення: невідповідність головного бухгалтера спілки встановленим Професійним вимогам; недотримання спілкою фінансових нормативів діяльності та невідповідність договорів про надання кредитів вимогам законодавства про фінансові послуги та Закону України “Про захист прав споживачів”.

Які заходи впливу можуть бути застосовані до кредитної спілки?

Нормативно-правові акти

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

Господарський кодекс України від 16.01.03 р. // Там же. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. // Там же. – 2001. – № 32. – Ст. 1457.

Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: Закон України від 28.11.2002 р. // Там же. – № 50. – Ст. 2248.

Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю: Закон України від 19.06.2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 52. – Ст. 377.

Положення про Державний реєстр фінансових установ: затв. розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 28.08.2003 р. № 41 // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 38. – Ст. 2048.

Положення про надання окремих фінансових послуг юридичними особами – суб’єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами: затв. розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 22.01.2004 р. № 21 // Там же. – 2004. – № 16. – Ст. 1128.

Про затвердження Положення про порядок надання фі-

нансових послуг ломбардами: розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 26.04.2005 р. // Офіц. вісн. України. – 2005 р. – № 21.

Про затвердження Положення про встановлення обмежень на суміщення діяльності фінансових установ з надання певних видів фінансових послуг: розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 08.07.2004 р. // Там же. – 2004 р. – № 30.

Про Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України: указ Президента України від 04.04.2003 р. // Там же. – 2003. – № 15.

Про затвердження Положення про здійснення фінансового моніторингу фінансовими установами: розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 05.08.2003 р. // Там же. – 2003 р. – № 34.

Література

Вінник О. М. Господарське право: навч. посіб. / О. М. Вінник. – 2-е вид., змін. та доповн. – К.: Всеукр. асоціація вид. “Правова єдність”, 2008. – 766 с.

Мілаш В. С. Господарське право: курс лекцій: [у 2-х ч. Ч. 1.] / В. С. Мілаш. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

Масляєва К. В. Господарсько-правове забезпечення функціонування ринку фінансових послуг України / К. В. Масляєва. – Х.: ФІНН, 2010 р. – 176 с.

Масляєва К. Специфіка правового статусу органів державного регулювання ринку фінансових послуг України: проблеми та шляхи їх вирішення / К. Масляєва // Юрид. Україна. – 2007. – № 8. – С. 41 – 45.

Т е м а 15. Правове регулювання банківської діяльності

П л а н

1. Поняття банківської системи України, її структура.
2. Національний банк України: функції та повноважен-

ня. Індикативне та адміністративне регулювання банківської діяльності.

3. Система банківських операцій (послуг), їх регулювання.

4. Банківські рахунки та їх види. Порядок відкриття та закриття банківських рахунків, права і обов'язки сторін по договору банківського рахунку.

5. Правові основи безготівкових розрахунків в народно-господарстві. Розрахунково-касове обслуговування та його зміст.

6. Кредитні операції банків. Види банківського кредиту (банківської позики).

7. Депозитні операції банків. Інші операції банків.

Завдання

73. У дозволі, який був наданий банком своїй філії, було відсутнє право філії на здійснення такої банківської операції, наявної у дозволі банку, як залучення та розміщення іноземної валюти на валютному ринку України. Але в довіреності на керівника філії було передбачено повноваження на здійснення угод, пов'язаних з цією операцією, і філія здійснювала такі угоди і операції, відображаючи їх на своєму балансі на підставі укладених керівником угод.

Яку відповідальність несе керівник філії, філія банку і банк за здійснення таких операцій?

Чи можуть бути визнані угоди, які укладались під час здійснення залучення та розміщення іноземної валюти на валютному ринку України, недійсними і на якій підставі?

74. У договорі на розрахунково-касове обслуговування було передбачено, що у випадку відсутності операцій по рахунку на протязі трьох місяців рахунок закривається банком. У банку (АКБ) було прийнято розпорядження про закриття рахунка клієнта після відсутності операцій по рахунку на протязі трьох місяців, а кошти, що залишалися на рахунку, було відправлено за вирахуванням оплати вартості розрахунково-касового обслу-

говування, яку банк списав на свою користь, на інший рахунок клієнта в іншому банку, про який в банку (АКБ) була наявна інформація в справі по відкриттю рахунка. Але ці кошти з іншого рахунка клієнта в законному порядку були списані на підставі платіжної вимоги в рахунок погашення його боргів. Клієнт звернувся з позовом до банку (АКБ) про відшкодування шкоди у розмірі коштів, які було перераховано з рахунка.

Чи має право банк самостійно списувати кошти в рахунок оплати розрахунково-касового обслуговування клієнта, якщо має, то на яких умовах?

Який збиток поніс клієнт? Надайте обґрунтовану відповідь із відображенням умов, які необхідно виконати банку із метою недопущення спору.

75. У банк надійшов запит про надання інформації про рух коштів на рахунку фізичної особи – не суб'єкта підприємницької діяльності, підписаний начальником відділу Державної служби боротьби з економічною злочинністю і скріплений гербовою печаткою цього органу.

Чи має право банк надати відповідь на такий запит?

Яким органам МВС України банк повинен надавати відповідь на оформлені за установленою формою запити?

76. Між банком та акціонерним товариством (далі – АТ) був укладений кредитний договір про надання кредиту траншами (частинами) на протязі десяти днів після надання заявок АТ на перерахування траншів. Банк виконував перерахування не своєчасно. АТ у зв'язку з несвоєчасним одержанням коштів зазнало збитків у своїй виробничій діяльності і не змогло повернути кредит та проценти. Суд задовольнив позов банку про стягнення з АТ кредиту, процентів та пені тільки в частині стягнення кредиту, відмовив у стягненні процентів та пені.

Обґрунтуйте законність прийнятого судом рішення на підставі норм законодавства.

77. Товариство з обмеженою відповідальністю (далі – ТОВ) – резидент одержало позику в іноземній валюті від нерезидента і не зареєструвало контракт про позику у встановлено-

му законодавством порядку. Банк зарахував іноземну валюту на рахунок ТОВ, яке використало іноземну валюту в Україні у відповідності з законодавством. Під час повернення позики банк відмовив ТОВ у перерахуванні іноземної валюти нерезиденту, посилаючись на відсутність реєстрації контракту. ТОВ звернулося з позовом до господарського суду з вимогою зобов'язати банк перерахувати іноземну валюту ТОВ за контрактом нерезиденту.

Які порушення законодавства наявні у діях банку та ТОВ? Яке рішення повинен прийняти суд? Обґрунтуйте відповідь.

78. Позичальник своєчасно не перераховував проценти за користування кредитом банку. Суд задовольнив позов банку до позичальника про розірвання кредитного договору на підставі того, що в кредитному договорі містилася умова дострокового розірвання при наявності прострочення виконання зобов'язань позичальником, але відмовив банку у стягненні кредиту, процентів та пені з поручителя у зв'язку з визнанням кредитного договору розірваним.

Чи є розірвання кредитного договору на таких умовах законним?

Які підстави для припинення поруки?

Чи законне рішення суду? Обґрунтуйте відповідь.

Нормативно-правові акти

Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 р. // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 1 – 2. – Ч. 1. – Ст. 1.

Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 р. // Там же. – 1999. – № 24. – Ст. 1087.

Про платіжні системи та переказ грошей в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. // Там же. – 2001. – № 20. – Ст. 828.

Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1997. – № 5. – Ст. 28.

Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 23.09.1994 р. // Там же. – 1994. – № 40. – Ст. 364.

Про обіг векселів в Україні: Закон України від 05.04.2001 р. // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 17. – Ст. 731.

Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом: Закон України від 28.11.2002 р. // Там же. – 2002. – № 50. – Ст. 2248.

Про систему валютного регулювання і валютного контролю: декрет Каб. Міністрів України від 19.02.1993 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 17. – Ст. 184.

Про систему гарантування вкладів фізичних осіб: Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI // Голос України. – 2012. – № 51 від 21.03.2012 р.

Положення про порядок реєстрації та ліцензування банків, відкриття відокремлених підрозділів: затв. постановою Правління НБУ № 306 від 08.09.2011 р. // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 84. – Ст. 3092.

Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: затв. постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. № 368 // Там же. – 2001. – № 40. – Ст. 1813.

Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства: затв. постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. № 369 // Там же. – 2001. – № 41. – Ст. 1864.

Положення про порядок та умови торгівлі іноземною валютою: затв. постановою Правління НБУ від 10.08.2005 р. № 281 // Там же. – 2005. – № 35. – Ст. 2133.

Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах: затв. постановою Правління НБУ від 12.11.2003 р. № 492 // Там же. – 2003. – № 51. – Ч. 1. – Ст. 2707.

Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: затв. постановою Правління НБУ від 21.01.2004 р. № 22 // Там же. – 2004. – № 13. – Ст. 908.

Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: затв. постановою Правління НБУ від 15.12.2004 р. № 637 // Там же. – 2005. – № 3. – Ст. 155.

Інструкція про порядок здійснення контролю і отримання ліцензій за експортними, імпорнтними та лізинговими операціями: затв. постановою Правління НБУ від 24.03.1999 р. № 136 // Там же. – 1999. – № 22. – Ст. 1020.

Література

Банківське право України: навч. посіб. / кол. авт.: А. М. Жуков, А. Ю. Іоффе, В. Л. Кротюк та ін.; за заг. ред. А. О. Селіванова. – К.: Вид. Дім “Ін Юре”, 2000. – 384 с.

Костюченко О. А. Банківське право: навч. посіб. / О. А. Костюченко. – 2-е вид., переробл. і доповн. – К.: МАУП. – 2000. – 240 с.

Закон України “Про банки і банківську діяльність”: наук.-практ. комент. / за заг. ред. В. С. Стельмаха. – К., 2006. – 520 с.

Вінник О. М. Господарське право: курс лекцій / О. М. Вінник. – К.: Атіка, 2004. – 624 с.

Мілаш В. С. Господарське право: курс лекцій: [у 2-х ч. Ч. 1.] / В. С. Мілаш. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

Глібко С. В. Питання правового регулювання договорів, пов’язаних з відкриттям рахунків в банках / С. В. Глібко // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2004. – № 1. – С. 73 – 80.

Глібко С. В. Особливості господарсько-правового регулювання споживчого кредитування / С. В. Глібко // Пробл. законності. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2008. – Вип. 98. – С. 45 – 54.

Т е м а 16. Правове регулювання страхової діяльності

(для самостійного вивчення)

П л а н

1. Поняття страхової діяльності. Суб’єкти ринку страхових послуг.

2. Правове регулювання страхової діяльності в Україні. Контроль та нагляд за здійсненням страхової діяльності. Ком-

петенція уповноважених органів у сфері нагляду за здійсненням страхової діяльності.

Нормативно-правові акти

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Там же. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

Про страхування: Закон України від 07.03.1996 р. // Голос України. – 1996. – № 68.

Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. // Офіц. вісн. України. – 2001. – № 32. – Ст. 1457.

Про затвердження Ліцензійних умов провадження страхової діяльності: розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 28.08.2003 р. № 40 // Там же. – 2003. – № 38. – Ст. 2047.

Про затвердження Положення про застосування Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України заходів впливу: розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 13.11.2003 р. № 125 // Там же. – 2003. – № 50. – Ст. 2631.

Господарський кодекс України: наук.-практ. комент. / за ред. В. М. Коссака. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. – 672 с.

Література

Вінник О. М. Господарське право: навч. посіб. – 2-е вид., змін. та доповн. – К.: Всеукр. асоціація вид. “Правова єдність”, 2008. – 766 с.

Мілаш В. С. Господарське право: курс лекцій: [у 2-х ч. Ч. 1.] / В. С. Мілаш. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

Страхове право: навч. посіб. / за ред. Ю. О. Заїки. – К.: Істина, 2004. – 192 с.

Чапичадзе Я. А. Правовое регулирование страховой деятельности в Украине: учеб. пособ. / Я. А. Чапичадзе. – Харьков: Апекс+, 2004. – 416 с.

Т е м а 17. Правове регулювання ринку цінних паперів

(для самостійного вивчення)

П л а н

1. Законодавство про цінні папери та фондовий ринок.
2. Поняття та організація фондового ринку в Україні. Його учасники та регулятори. Форми регулювання фондового ринку.
3. Облік права власності на цінні папери. Національна депозитарна система.
4. Правове регулювання розміщення цінних паперів (емісії).
5. Види професійної діяльності з торгівлі цінними паперами. Організатори торгівлі цінними паперами.

Нормативно-правові акти

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Там же. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 р. № 514 // Там же. – 2008. – № 81. – Ст. 2727.

Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.1996 р. № 448 // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 51. – Ст. 292.

Про національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні: Закон України від 10.12.1997 р. № 710 // Там же. – 1998. – № 15. – Ст. 67.

Про цінні папери і фондовий ринок: Закон України від 23.02.2006 р. № 3480 // Там же. – 2006. – № 31. – Ст. 268.

Положення про депозитарну діяльність: затв. рішенням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 17.10.2006 р. № 999 // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 49. – Ст. 3269.

Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів: затв. рішенням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 17.10.2006 р. № 1000 // Офіц. вісн. України. – 2007. – № 6. – Ст. 233.

Положення про саморегулівні організації професійних учасників фондового ринку: затв. рішенням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 17.02.2009 р. № 125 // Там же. – 2009. – № 41. – Ст. 39.

Положення про функціонування фондових бірж: затв. рішенням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 19.12.2006 р. № 1542 // Там же. – 2007. – № 5. – Ст. 186.

Порядок та умови видачі ліцензії на провадження окремих видів професійної діяльності на фондовому ринку, переоформлення ліцензії, видачі дубліката та копії ліцензії: затв. рішенням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 26.05.2006 р. № 345 // Там же. – 2006. – № 32. – Ст. 2353.

Порядок зупинення дії та анулювання ліцензії на окремі види професійної діяльності на фондовому ринку: затв. рішенням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 23.06.2006 р. № 432 // Там же. – 2006. – № 34. – Ст. 2436.

Правила (умови) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами: затв. рішенням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 12.12.2006 р. № 1449 // Там же. – 2007. – № 6. – Ст. 235.

Література

Белов В. А. Ценные бумаги в российском гражданском праве / В. А. Белов; под ред. Е. А. Суханова. – М.: ЮрИнфоР, 1996. – 448 с.

Кологойда О. В. Правове регулювання фондового ринку України: навч. посіб. / О. В. Кологойда. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 320 с.

Мозговий О. Державне регулювання ринку цінних па-

перів в Україні / О. Мозговий, М. Бурмака // Ринок цінних паперів України. – 1997. – № 1. – С. 34 – 40.

Павлов В. І. Цінні папери в Україні: навч. посіб. / В. І. Павлов, І. І. Пилипенко, І. В. Кривов'язюк. – 2-е вид., доповн. – К.: Кондор, 2004. – 400 с.

Панова Л. В. Институт ценных бумаг: критерии понятия рынка ценных бумаг / Л. В. Панова // Пробл. законности. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2002. – Вип. 58. – С. 54 – 61.

Яценюк А. Фондовый рынок Украины: проблемы та перспективи розвитку / А. Яценюк // Вісн. Нац. банку України. – 2004. – № 11. – С. 4 – 9.

Т е м а 18. Правове регулювання інвестиційної діяльності

П л а н

1. Поняття та форми реалізації інвестиційної політики держави.

2. Поняття та ознаки інвестиційної діяльності. Її співвідношення з підприємницькою та господарською діяльністю.

3. Поняття, ознаки та класифікація інвестиції як правової категорії.

4. Суб'єкти інвестиційної діяльності. Форми участі держави в інвестиційних відносинах.

5. Склад та зміст інвестиційних відносин.

6. Форми інвестиційних правовідносин: договірні та бездоговірні. Договори інвестиційного характеру: правова природа, ознаки, суттєві умови та види.

7. Інвестиційні договори з особливим суб'єктним складом (концесійні угоди, угоди про розподіл продукції, договори на реалізацію інвестиційного проекту в ВЕЗ і ТПР).

8. Поняття спільного інвестування, особливості та класифікація інститутів спільного інвестування. Форми та засоби державного регулювання інститутів спільного інвестування.

9. Правове регулювання іноземного інвестування.

10. Державне регулювання інвестиційної діяльності: засоби та механізми реалізації.

11. Правові режими інвестиційної діяльності та форми їх реалізації. Спеціальні (вільні) економічні зони та території пріоритетного розвитку.

Завдання

79. Корпорація “Дент Сплай” (США) та фірма “Стоматологія” (РФ) створили товариство з обмеженою відповідальністю “СтомаДент” із виробництва стоматологічного обладнання. З метою організації виробництва корпорація “Дент Сплай” за установчим договором внесла до статутного капіталу інтелектуальну власність (технологію виробництва). Фірма “Стоматологія” (РФ) внесла до статутного капіталу технологічне обладнання. Після першого року діяльності корпорація “Дент Сплай” та фірма “Стоматологія” внесли до установчого договору зміни, згідно з якими зазначили, що технологія є спільним внеском, а обладнання є внеском до статутного капіталу корпорації “Дент Сплай”. Після трирічної діяльності ТОВ “СтомаДент” один із її учасників – корпорація “Дент Сплай” вирішила вийти зі складу учасників та вимагала повернути її внесок, тобто технологічне обладнання в натурі, що було задоволено товариством. Але митні органи відмовили в оформленні вивозу іноземної інвестиції.

Чи правомірною є відмова митних органів в оформленні вивозу інвестицій?

Охарактеризуйте правовий режим іноземних інвестицій.

У чому полягають гарантії в разі припинення інвестиційної діяльності; гарантії переказу доходів, прибутків та інших сум у зв'язку з іноземними інвестиціями; гарантії використання доходів, прибутків та інших коштів, одержаних від іноземних інвестицій на території України?

80. ЗАТ “Водолій” здійснило додаткову емісію акцій та продало їх ТОВ “Вотер Інвест” (США) в обмін на 1000 холодильних вітрин, які використовуються для збереження напоїв під час роздрібною торгівлі. В угоді, яка регламентує внесення вищезазначених холодильних вітрин до статутного фонду, вказа-

но, що предметом цього договору є формування цілісного майнового комплексу в обмін на емітовані корпоративні права і розподіл між сторонами додаткового випуску акцій ЗАТ “Водолій”. Регіональна митниця відмовила у митному оформленні майна, що ввозиться, та видала талони відмови у пропуску на митну територію України чи митному оформленні товарів та інших предметів. Відмова мотивувалася п.п. 3.2.8., п. 3.2. ст. 3 Закону України “Про податок на додану вартість”, а саме тим, що майно, яке ввозиться, не може розглядатися як інвестиція та повинно обкладатися податком на додану вартість та іншими зборами як імпортна операція.

На думку регіональної митниці, до віднесення операції як інвестиції, а тому такої, що не обкладається податком на додану вартість, необхідна наявність наступних фактів:

- факт передачі основних фондів до статутного фонду;
- факт формування за допомогою таких основних фондів цілісного майнового комплексу;
- факт отримання компенсації у вигляді корпоративних прав;
- факт державної реєстрації іноземної інвестиції.

Регіональна митниця вважає, що ці факти відсутні, холодильні вітрини не можуть входити до цілісного майнового комплексу ЗАТ “Водолій”, оскільки основним видом діяльності останнього є виробництво мінеральних вод та прохолодних напоїв. А зі змісту угоди отримані холодильні вітрини ЗАТ “Водолій” має намір здавати в оперативний лізинг своїм покупцям напоїв, які здійснюють роздрібну торгівлю. Регіональна митниця посилається на норму п. 1 ст. 4 Закону України “Про оренду державного та комунального майна”, згідно з якою цілісний майновий комплекс – це господарський об’єкт з завершеним циклом виробництва продукції (робіт, послуг) з наданою йому земельною ділянкою, на якій він розміщений, автономними інженерними комунікаціями, системою енергопостачання. У ЗАТ “Водолій” відсутня земельна ділянка, яка була б відведена для холодильних вітрин, відсутні й інші, на думку регіональної митниці, ознаки цілісного майнового комплексу, а також відсутня на момент звернення для митного оформлення реєстрація іно-

земної інвестиції в установленому законодавством України порядку.

Дайте поняття інвестиції та іноземної інвестиції.

В яких формах здійснюється інвестиційна діяльність?

Дайте поняття цілісного майнового комплексу.

Що таке інвестиційна діяльність як вид господарської діяльності?

Що таке оперативний лізинг?

Який порядок реєстрації іноземних інвестицій?

Який порядок ввезення іноземних інвестицій на територію України?

Чи правомірні дії регіональної митниці?

81. Громадянин України Шевченко, який не є суб'єктом підприємницької діяльності (СПД), вирішив заснувати зі своїми польськими приятелями в м. Кракові підприємство з іноземними інвестиціями (ПзП) "Вацлав". Для цього він збирається внести одну частину вкладу в статутний фонд підприємства у вигляді обладнання (комп'ютерів, комплектуючих та запасних частин до них), оцінивши вклад у гривнях, а другу частину вкладу – у гривнях готівкою. Коли Шевченко спробував провести майнові цінності через митний кордон України і Польщі, органи Державної митної служби України затримали вантаж та вимагали необхідний дозвіл Міністерства економіки України на інвестування таких цінностей за кордон. У Міністерстві економіки України відповіли Шевченку, що він взагалі не може вносити обладнання до статутного фонду польського підприємства та оцінювати свій внесок у національній валюті України. Коли Шевченко звернувся до банку для перерахування грошей на рахунок, відкритий у м. Кракові для зарахування коштів до статутного фонду ПзП, у валютному відділі йому зазначили, що він може перерахувати кошти тільки в безготівковій формі, зареєструвавшись як СПД.

Наскільки правомірні дії відповідних державних органів та банку?

Що має робити Шевченко? Які дозволи та в якому вигляді він має отримати?

82. Російський громадянин Белов та український суб'єкт підприємницької діяльності – фізична особа Голубенко уклали договір спільної діяльності, згідно з яким вони об'єднали свої вклади та зобов'язалися спільно здійснювати друкування фотографій та інші фотопослуги у м. Харкові для отримання прибутку. При цьому Белов завіз як внесок з Росії обладнання для фотолабораторії, а Голубенко вклав гроші та право оренди нежилого приміщення, пристосованого для фотолабораторії. Через два роки після початку спільної діяльності Белов вирішив продати свою частку іншій особі, а отримані від продажу кошти та свою частину прибутку репатріювати в Росію. Коли він звернувся в Уповноважений банк для переказу грошей в Росію, в банку відповіли, що не здійснять переказ, доки Белов не надасть довідки податкового органу про сплачений їм в Україні податок на прибуток (доходи) і індивідуальну ліцензію НБУ. Крім того, до нього звернувся відповідний орган Державної митної служби України з вимогою сплатити ввізне мито на обладнання, що було ввезено Беловим два роки тому за договором спільної діяльності. А Голубенко звернувся до суду з визнанням договору купівлі-продажу частки недійсним, тому що Белов не отримав його дозволу на вчинення відчуження.

Чи правомірні дії органу Державної митної служби України, банку та Голубенка?

Яке рішення має прийняти суд та які його правові наслідки?

Де буде оподатковуватися прибуток Белова – в Україні чи Росії, або там і там одночасно?

83. Анатолій, 14 років, заробив президентську стипендію та вніс її як вклад до статутного фонду товариства з обмеженою відповідальністю. Борис, 15 років, створив комп'ютерну програму та вирішив використати її з метою отримання прибутку. Микола, 16 років, розпорядився своїм заробітком, зробивши банківський вклад на депозит. Наталя, 17 років, вийшла заміж і купила акції ВАТ “Укртелеком” на вторинному ринку. Володимир, 17 років, зайнявся комерційним посередництвом. Сергій, 18 років, купував нерухомість на Кіпрі.

Чи міг кожен із них вчиняти відповідні дії?

Хто з них є інвестором?

84. У Харкові діє підприємство з іноземними інвестиціями “Лаура”, зареєстроване у 1998 р., в статутному фонді якого міститься іноземна інвестиція в розмірі 100 відсотків статутного фонду. Засновники звернулись до органу державної реєстрації з необхідними документами для реєстрації змін до статуту, пов’язаними з приведенням його змісту до вимог Закону України “Про акціонерні товариства”, зокрема із зміною організаційно-правової форми із ЗАТ на ПрАТ. Однак орган державної реєстрації відмовив у реєстрації, обґрунтувавши свою відмову необхідністю привести установчі документи у відповідність із чинним законодавством і визначити організаційно-правову форму підприємства як іноземне підприємство.

Чи правомірна відмова органу державної реєстрації у реєстрації змін до статуту ПрАТ “Лаура”?

Нормативно-правові акти

Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіц. вісн. України. – 2003. – № 11. – Ст. 462.

Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Там же. – 2003. – № 11. – Ст. 461.

Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. // Там же. – 2010. – № 92. – Ст. 3248.

Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 47. – Ст. 646.

Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР // Там же. – 1996. – № 19. – Ст. 80.

Конвенція про порядок вирішення інвестиційних спорів між державами та іноземними особами: ратифіковано Законом України від 16.03.2000 р. № 1547-III // Там же. – 2000. – № 21. – Ст. 161.

Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом “єдиного вікна”: Закон України від 21.10.2010 р. № 2623-VI // Там же. – 2011. – № 11. – Ст. 70.

Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди): Закон України від 15.03.2001 р. № 2299-III // Там же. – 2001. – № 21. – Ст. 103.

Про концесії: Закон України від 16.07.1999 р. № 997-XIV // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 41. – Ст. 372.

Про угоди про розподіл продукції: Закон України від 14.09.1999 р. № 1039-XIV // Там же. – 1999. – № 44. – Ст. 391.

Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження: Закон України від 17.02.2000 р. № 1457-III // Там же. – 2000. – № 12. – Ст. 97.

Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV // Там же. – 1999. – № 40. – Ст. 363.

Про інвестування майнових цінностей резидентами за межами України: указ Президента України від 13.09.1995 р. № 839/95 // Уряд. кур'єр. – 1995. – № 145 – 146. – С. 5.

Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора: постанова Каб. Міністрів України від 30.01.1997 р. № 112 // Офіц. вісн. України. – 1997. – № 6. – С. 41 – 44.

Про затвердження Порядку видачі, обліку і погашення векселів, виданих під час ввезення в Україну майна як внеску іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, а також за договорами (контрактами) про спільну інвестиційну діяльність, та сплати ввізного мита у разі відчуження цього майна: постанова Каб. Міністрів України від 07.08.1996 р. № 937 // Уряд. кур'єр. – 1996. – № 154-155 від 17.08.1996 р.

Положення про порядок державної реєстрації іноземних інвестицій: постанова Каб. Міністрів України від 07.08.1996 р. № 928 // Зібрання постанов Уряду України. – 1996. – № 16. – Ст. 439.

Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з укладанням та виконанням договорів про сумісну діяльність: роз'яснення Вищого арбітражного суду України від 28.04.1995 р. № 02-5/302 // Бюл. законодавства і юрид. практики України. – 1998. – № 3. – С. 78.

Про затвердження Інструкції про порядок видачі індивідуальних ліцензій на здійснення інвестицій за кордон: затв. постановою Правління НБУ від 16.03.1999 р. № 122 // Офіц. вісн. України. – 1999. – № 17. – Ст. 754.

Положення про порядок іноземного інвестування в Україні: затв. постановою Правління НБУ № 280 від 10.08.2005 р. // Там же. – 2005. – № 35. – Ст. 2132.

Література

Вінник О. М. Інвестиційне право: навч. посіб. / О. М. Вінник. – К.: Атіка, 2005. – 264 с.

Задыхайло Д. В. Инвестиционное право Украины: сб. нормативно-правовых актов с комментариями / Д. В. Задыхайло. – Х.: Эспада, 2002. – 752 с.

Кібенко О. Р. Особливості правового регулювання іноземних інвестицій в Україні (міжнародно-приватно-правовий аспект): автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.03 / О. Р. Кібенко; Нац. юрид. акад. України. – Х., 1998. – 22 с.

Симсон О. Э. Инвестиционные и инновационные правоотношения: перспективы развития публичной и частной сфер / О. Э. Симсон. – К.: Вид. Дім “Ін Юре”, 2005. – 416 с.

Сімсон О. Е. Критерії кваліфікації інвестиційних договорів / О. Е. Сімсон // Підприємництво, госп-во і право. – 2001. – № 1. – С. 27 – 30.

Таран Л. В. Специальный правовой режим предпринимательской деятельности в свободных экономических зонах Украины (комплексное исследование) / Л. В. Таран. – Х.: Вид. СПДФО Вапнярчук Н. М., 2004. – 256 с.

Зельдіна О. Правові питання залучення інвестицій до України / О. Зельдіна // Право України. – 2010. – № 8. – С. 33 – 38.

Масляєва К. В. Господарсько-правові засоби державного регулювання діяльності інституційних інвесторів / К. В. Масляєва // Вісн. Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Серія: Економічна теорія та право. – 2010. – № 2. – Х.: Право, 2010. – С. 127 – 135.

Тема 19. Правові засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні

П л а н

1. Державна політика в сфері інноваційної діяльності.
2. Поняття, ознаки інноваційної діяльності. Її співвідношення з науковою та науково-технічною діяльністю. Національна інноваційна система. Технологія та трансфер технологій.
3. Об'єкти та суб'єкти інноваційної діяльності.
4. Загальний правовий режим реалізації інноваційних проектів.
5. Правовий режим інноваційної діяльності технологічних та наукових парків.
6. Правові форми комерціалізації інноваційних продуктів: договори на створення та реалізацію науково-технічної продукції, договори передачі майнових прав на об'єкти інтелектуальної (промислової) власності, ліцензійні договори та інші.

Завдання

85. Підприємства “А” і “В” уклали договір про спільну діяльність без утворення юридичної особи та без об'єднання вкладів щодо координації діяльності та розподілу обов'язків з налагодження серійного виробництва нових мінеральних добрив, здатних значно покращити морозостійкість зернових. За умовами договору підприємство “А” здійснює науково-дослідну частину проекту, проводить необхідні лабораторні та інші випробування, оформлює документацію та реєструє розроблені суспензії та суміші як мінеральні добрива, а також здійснює заходи, необхідні для патентування нового продукту, в тому числі з підготовки документації. Підприємство “В” зобов'язується фінансувати дослідження, виробити пробні партії добрив, використовуючи власну матеріальну базу, оформити необхідну для серійного виробництва дозвільну документацію, здійснювати випуск та наступну реалізацію продукції.

Сторони зазначеного проекту, вважаючи, що вони здій-

снюють інноваційну діяльність – проводять дослідження та випускають на внутрішній ринок України нову конкурентоздатну продукцію комплексної дії, яка за своїми основними показниками значно перевищує аналогічну продукцію інших виробників, а за деякими навіть не має аналогів, – а тому мають право на пільги зі сплати ПДВ та податку на прибуток, перестали перераховувати відповідні суми до бюджету.

У результаті проведення планової перевірки податковою інспекцією підприємству “В” було вказано на відсутність у нього права на пільги, передбачені Законом України “Про інноваційну діяльність”, а тому було винесено рішення про донарахування сум податкових зобов’язань та сплату штрафу.

Директор підприємства “В” відмовився від сплати зазначених сум, вважаючи, що підприємство є суб’єктом інноваційної діяльності, бо виробництво та реалізація нових мінеральних добрив є його основною діяльністю, тобто становить більше 70 відсотків загального обсягу продукції, що ним випускається.

Податковою інспекцією поданий до господарського суду позов до підприємства “В” щодо донарахування та сплати сум податкових зобов’язань та сплати штрафу.

Вирішіть спір по суті. Визначте, чи мають право підприємства “А” та “В” на пільги зі сплати ПДВ та податку на прибуток, передбачені Законом України “Про інноваційну діяльність”?

Які суб’єкти господарської діяльності та за яких умов мають право на податкові та митні пільги при здійсненні інноваційної діяльності?

86. У рамках договору про співробітництво між науково-дослідною фірмою “К” (далі – НДФ “К”), виробничим підприємством “N” (далі – ВП “N”) та корпорацією “А” розробляються нові високочастотні антени (далі – ВЧА). Згідно з умовами договору основні обов’язки між сторонами розподіляються наступним чином:

– НДФ “К” проводить дослідження та здійснює розробку ВЧА, оформлює технічну документацію на них;

– ВП “N” готує дослідні зразки та проводить їх випро-

бування, організовує випуск пробних партій товару, а пізніше буде займатися й масовим виробництвом товару та його реалізацією;

– корпорація “А” фінансує весь проект шляхом надання кредиту під реалізацію зазначеного проекту на умовах забезпечення його повернення майновими правами на об’єкти інтелектуальної власності, що створюватимуться у зв’язку з реалізацією проекту, а також корпоративними правами НДФ “К”, які пов’язані із володінням останньою 51-відсотковим пакетом акцій ВП “N”.

Сторони домовилися, що всі питання, пов’язані з реалізацією проекту, ними вирішуються спільно простою більшістю голосів.

На чергових зборах представників сторін ВП “N” та корпорацією “А” було запропоновано провести патентування розробки. НДФ “К” у цілому ідею підтримала, але, на її думку, правоволодарем у заяві, а потім і в самому патенті має бути зазначена саме НДФ “К”, оскільки вона є безпосереднім розробником ВЧА. ВП “N” та корпорація “А” з такою позицією не погодились, зазначаючи, що в частині доручення НДФ “К” провести наукове дослідження та розробку ВЧА у рамках договору про співробітництво вони виступають як замовники щодо проведення необхідної науково-дослідної роботи. На цій підставі ВП “N” та корпорація “А” наполягали, що за умови відсутності у договорі про співробітництво інших положень права інтелектуальної власності на розробку належать їм спільно.

Для погодження розбіжностей сторони прийняли рішення звернутися до юридичної консультації для з’ясування правової сторони їхнього спору.

Дайте мотивовану відповідь юриста та запропонуйте можливі шляхи вирішення розбіжностей сторін.

Чи змінилася б відповідь у разі, якщо НДФ “К” було розроблене технічне рішення щодо нового продукту (ВЧА) та способу його використання до укладення договору про спільну діяльність?

87. Підприємство “К” – учасник технологічного парку “М”. На цій підставі воно звільнене від сплати ПДВ та ввізного мита на продукцію, сировину, матеріали, обладнання та інші товари, необхідні для реалізації проекту технопарку.

При виконанні проекту технопарку з’явилась потреба внести зміни до номенклатури та обсягу деяких матеріалів, сировини та комплектуючих. Поставки таких товарів були скориговані, у договори з відповідними контрагентами були внесені зміни та доповнення, однак вони не були відображені у довідці про номенклатуру та обсяг ввозу в Україну товарів, необхідних для реалізації проекту.

Податкова інспекція на підставі невиконання підприємством “К” вимог законодавства щодо внесення змін до номенклатури товарів, які ввозяться в Україну для реалізації проекту технопарку, оспорила право підприємства на звільнення від сплати ПДВ та ввізного мита.

Назвіть категорії суб’єктів господарювання, пов’язаних із виконанням технопарку інноваційних проектів.

На яких суб’єктів господарювання поширюється пільговий режим інноваційної діяльності технопарку?

Розкрийте зміст пільгового режиму інноваційної діяльності технологічних парків.

Вирішіть спір по суті. Чи необхідно вносити зміни до довідки про номенклатуру та обсяг ввозу в Україну товарів, необхідних для реалізації проекту, у разі зміни та доповнення номенклатури та обсягів таких товарів?

Назвіть підстави для позбавлення учасників технопарків пільг із сплати ПДВ та ввізного мита на товари, що ввозяться в Україну для реалізації проекту технопарку. Чи правомірною вимога податкового органу про позбавлення учасника технопарку пільг на цій підставі?

88. Підприємство “Х”, яке є учасником технопарку “М”, реалізує продукцію в рамках виконання своїх обов’язків за договором про спільну діяльність, в тому числі й за зовнішньоекономічним контрактом.

На підставі п. 1 ст. 7 Закону України “Про спеціальний

режим інноваційної діяльності технологічних парків”, яким встановлюється строк розрахунків за експортно-імпортними операціями, що здійснюються при виконанні проектів технологічних парків, до 150 календарних днів, підприємство “Х” провело розрахунки за зовнішньоекономічним контрактом протягом 130 календарних днів з дати митного оформлення відвантаженої продукції.

Податковим органом підприємству “Х” було надіслане повідомлення-рішення про нарахування пені за порушення строків розрахунків в іноземній валюті, встановлених Законом України “Про порядок проведення розрахунків в іноземній валюті”, вказуючи на відсутність у підприємства індивідуальної ліцензії НБУ на перевищення 90-денного строку розрахунків в іноземній валюті.

Підприємство “Х” подало позов до господарського суду на таке рішення податкового органу.

Вирішіть спір по суті. Визначте, на які законно встановлені строки розрахунків за експортно-імпортними операціями, що здійснюються при виконанні проектів технологічних парків, мають орієнтуватися їх учасники?

Чи мають право податкові органи нараховувати учасникам технопарків пеню за перевищення строків розрахунків за зовнішньоекономічними контрактами?

89. Засноване у листопаді 1998 р. ТОВ “N” займається виробництвом свердел підвищеної стійкості шляхом використання іонно-плазмового напилення, на метод здійснення якого одним із засновників підприємства А. у вересні 1998 р. був отриманий деклараційний патент на винахід. Використання даного методу напилення ТОВ “N” здійснює на підставі передання засновником А. всіх майнових прав на цей винахід як вклад до статутного фонду товариства.

ТОВ “N” вдалося налагодити серійне виробництво свердел, а також ним надаються послуги з встановлення, обслуговування та адаптації свердел до конкретних виробничих та технічних умов замовників.

У червні 2004 р. учасник (засновник) А. подав заяву про

вихід зі складу товариства. При цьому в заяві містилось прохання на виділ належної йому частки у майні товариства в натуральній формі, тобто повернути йому майнові права на деклараційний винахід у зв'язку з наміром перетворити деклараційний патент у повний.

Але на загальних зборах товариства у такому проханні А. було відмовлено. Це рішення загальних зборів було обґрунтовано тим, що А. не має права на отримання належної йому в майні ТОВ "N" частки в натуральній формі. Крім того, само товариство як патентоволодар зазначеного деклараційного винаходу має намір подати заявку до патентного відомства про проведення кваліфікаційної експертизи для отримання патенту на винахід. Тому мова може йти лише при виплату А. належної йому грошової компенсації.

А. звернувся із позовом до суду із проханням визнати за ним право на отримання належної йому в майні ТОВ "N" частки в натуральній формі і примусити товариство повернути йому майнові права інтелектуальної власності на деклараційний винахід.

Вирішіть спір по суті.

Як має бути вирішена аналогічна ситуація, якщо передається як вклад до статутного фонду господарського товариства право використання об'єкта права інтелектуальної власності певними способами за умовами ліцензійного договору?

За яких умов може бути реалізоване право передачі майнових прав на об'єкти інтелектуальної власності до статутних фондів (капіталів) господарських товариств, та які правові наслідки такого правочину щодо режиму використання такого об'єкта?

90. У березні 2003 р. між науково-виробничим об'єднанням "N" (далі – НВО "N") та регіональним відділенням Української державної інноваційної компанії (далі – УДІК) був укладений інноваційний договір. Згідно з умовами договору НВО "N" отримує від УДІК інноваційну позику у сумі 2 500 000 грн на реалізацію інноваційного проекту. Позика надається протягом календарного року частинами згідно з кален-

дарним планом, який міститься у додатку до договору. Перша частина позики у сумі 500 000 грн має бути перерахована УДІК на рахунок НВО “N” у другому кварталі 2003 р. Повернення наданої позики відповідно до умов договору також має відбуватися рівними частинами у сумі 500 000 грн щоквартально, починаючи з другого кварталу 2004 р., за рахунок доходу від реалізації інноваційної продукції, а в разі затримки перерахування сум Дніпропетровським регіональним відділенням УДІК строк виконання інноваційного проекту продовжується на термін затримки.

Регіональне відділення УДІК у вересні 2003 р. в односторонньому порядку відмовилось від виконання своїх зобов'язань за інноваційним договором, припинивши фінансування проекту.

У зв'язку з припиненням УДІК подальшого фінансування проекту НВО “N” не здійснило своєчасного повернення першої частини позики, вважаючи, що за таких обставин строк виконання інноваційного договору продовжується на строк прострочення, а тому відповідно продовжився і термін повернення інноваційної позики.

У жовтні 2004 р. регіональне відділення УДІК подало до господарського суду позов до НВО “N” про стягнення заборгованості у сумі 1 000 000 грн основного боргу та штрафних санкцій. НВО “N”, у свою чергу, подало зустрічний позов про відшкодування 980 000 грн прямих збитків та 390 600 грн збитків у вигляді недержаних доходів, заподіяних у зв'язку з припиненням подальшого фінансування інноваційного проекту.

Яке рішення по цій справі має прийняти господарський суд? Вирішіть спір по суті.

91. ТОВ “Z” засноване за участю наукового співробітника Київського політехнічного інституту (далі – КПІ), вкладом до статутного фонду якого стали майнові права на об'єкт авторського права – монографічну працю “Нові модифікації гідравлічних насосів для металургійної галузі”, автором якої він є.

Протоколом загальних зборів ТОВ “Z” було затверджене рішення про подання до органу управління наукового парку

(далі – НП) КПІ інноваційного проекту “Поставлення на виробництво нової модифікації гідравлічних насосів” з метою наступного укладення з НП “КПІ” договору про партнерство. Метою такого рішення було отримання ТОВ “Z” податкових та митних пільг, якими користуються учасники технологічних парків відповідно до Закону України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків”.

ТОВ “Z” звернулось до органу управління НП “КПІ” із заявою про подання до державної реєстрації інноваційного проекту “Поставлення на виробництво нової модифікації гідравлічних насосів” з метою отримання для його реалізації пільгових умов спеціального режиму інноваційної діяльності, передбачених Законом України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків”. На таку пропозицію орган управління НП “КПІ” повідомив, що на НП “КПІ” не розповсюджується спеціальний режим інноваційної діяльності, передбачений для технопарків, а тому ТОВ “Z” не може отримати пільгових умов такого режиму для реалізації інноваційного проекту.

ТОВ “Z” звернулось із запитом до Міністерства юстиції України з питанням дати роз’яснення щодо режиму господарювання наукового парку та його партнерів, а також розповсюдження на них положень Закону України “Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків”.

Проаналізуйте відмінності правового статусу за вітчизняним законодавством таких спеціальних суб’єктів інноваційного ринку, як технопарки та наукові парки.

Надайте відповідь на такий запит і визначте особливості режиму інноваційної діяльності наукового парку.

Нормативно-правові акти

Про вищу освіту: Закон України від 17.01.2002 р. № 2984-III // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 20. – Ст. 134.

Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій: Закон України від 14.09.2006 р. № 143-V // Там же. – 2006. – № 45. – Ст. 434.

Про затвердження Державної цільової економічної програми “Створення в Україні інноваційної інфраструктури на 2009 – 2013 роки”: постанова Каб. Міністрів України від 14.05.2008 р. № 447 // Офіц. вісн. України. – 2008. – № 36. – Ст. 1201.

Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. № 40-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 36. – Ст. 266.

Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 13.12.1991 р. № 1977-XII в ред. Закону України від 01.12.1998 р. № 284-XIV // Там же. – 1999. – № 2 – 3. – Ст. 20.

Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки: Закон України від 11.07.2001 р. № 2623-III // Там же. – 2001. – № 48. – Ст. 253.

Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні: Закон України від 16.01.2003 р. № 433-IV // Там же. – 2003. – № 13. – Ст. 93.

Про рішення Ради національної безпеки та оборони України від 06.04.2006 р. “Про стан науково-технологічної сфери та заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку України”: указ Президента України від 11.06.2006 р. // Офіц. вісн. України. – 2006. – № 28. – Ст. 2005.

Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків: Закон України від 16.07.1999 р. № 991-XIV в ред. Закону України від 12.01.2006 р. № 3333-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 22. – Ст. 182.

Література

Атаманова Ю. Є. Теоретичні проблеми становлення інноваційного права України / Ю. Є. Атаманова. – Х.: Факт. – 256 с.

Атаманова Ю. Е. Участие в хозяйственных обществах правами промышленной собственности: правовые проблемы передачи инновационного продукта / Ю. Е. Атаманова. – Харьков, 2004. – 208 с.

Давидюк О. М. Технологія як економіко-правовий феномен / О. М. Давидюк // Пробл. законності. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2006. – Вип. 84. – С. 90 – 96.

Задихайло Д. В. Кодифікація інноваційного законодавства: окремі концептуально-правові підходи / Д. В. Задихайло // Вісн. Акад. прав. наук України. – 2010. – № 4 (63). – С. 177 – 185.

Кудрявцева В. В. Проблеми систематизації законодавчого забезпечення інноваційної діяльності / В. В. Кудрявцева // Підприємництво, госп-во і право. – 2004. – № 12 – С. 91 – 95.

Вінник О. М. Господарське право: навч. посіб. / О. М. Вінник. – 2-е вид., змін. та доповн. – К.: Всеукр. асоціація вид. “Правова єдність”, 2008. – 766 с.

Мілаш В. С. Господарське право: курс лекцій: [у 2-х ч. Ч. 1.] / В. С. Мілаш. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

5. ПОТОЧНИЙ (МОДУЛЬНИЙ) ТА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Опис предмета курсу

Курс	Напрямок, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчального курсу (структура залікового кредиту)
<p>Кількість кредитів ECTS: 4,5</p> <p>Модулів: 6 Змістових модулів: 6</p> <p>Загальна кількість годин: 162</p> <p>Тижневих годин: 2 – 4</p>	<p>0304</p> <p>“Право”</p> <p>6.030401</p> <p>“Правознавство” “Бакалавр”</p>	<p>Обов’язкова:</p> <p style="text-align: center;">Модуль I</p> <p>Лекції: 12 Практичні заняття: 10 Індивідуальна робота: 2 Самостійна робота: 12</p> <p style="text-align: center;">Модуль II</p> <p>Лекції: 8 Практичні заняття: 6 Індивідуальна робота: 4 Самостійна робота: 10</p> <p style="text-align: center;">Модуль III</p> <p>Лекції: 10 Практичні заняття: 4 Індивідуальна робота: 2 Самостійна робота: 10</p> <p style="text-align: center;">Модуль IV</p> <p>Лекції: 8 Практичні заняття: 6 Індивідуальна робота: 2 Самостійна робота: 4</p> <p style="text-align: center;">Модуль V</p> <p>Лекції: 16 Практичні заняття: 6 Індивідуальна робота: 4 Самостійна робота: 10</p>

		<p>Модуль VI</p> <p>Лекції: 6</p> <p>Практичні заняття: 4</p> <p>Індивідуальна робота: 2</p> <p>Самостійна робота: 4</p> <p>Види контролю: залік (модулі I-III), іспит (модулі I-VI)</p>
--	--	--

Організація поточного модульного контролю

Оцінювання знань студентів із господарського права здійснюється на основі результатів поточного модульного контролю (ПМК). Загальним об'єктом оцінювання знань студентів при ПМК є відповідні частини навчальної програми з дисципліни “Господарське право”, засвоєння якої перевіряється під час ПМК.

Завданням ПМК є перевірка розуміння та засвоєння навчального матеріалу відповідно до змістового модуля, здатності осмислити зміст теми чи розділу навчальної програми, умінь застосовувати отримані знання при вирішенні професійних завдань.

Об'єктами поточного модульного контролю знань студентів із господарського права є:

- успішність на практичних заняттях;
- виконання модульних контрольних завдань.

Оцінювання результатів ПМК здійснюється викладачем наприкінці вивчення кожного змістового модуля.

Критеріями оцінювання ПМК є:

- успішність на практичних заняттях (відвідування відповідних форм навчального процесу, рівень знань за результатом практичних занять, самостійне опрацювання тем в цілому чи окремих питань – від 0 до 4 балів);
- оцінка за модульну контрольну роботу – від 0 до 3 балів.

Загальна кількість балів за ПМК при вивченні господарського права складає 50 балів (42 бали за три відповідні змістові модулі: $7 \times 3 = 21$ бал у кожному семестрі). За індивідуальну роботу студент має можливість отримати максимально 8 балів (4 бали за 7 семестр і 4 бали за 8 семестр). Мінімальна кількість балів для складання заліку за 7 семестр складає 13 балів.

Виконання модульних контрольних завдань проводиться у формі тестування, відповідей на теоретичні питання, виконання індивідуальних завдань тощо.

Перелік тестів, питань та завдань, порядок і час їх складання, критерії оцінювання визначаються кафедрою і доводяться до відома студентів на початку навчального року, що передує їх проведенню.

Підсумковий бал за результатами ПМК виводиться під час останнього практичного заняття відповідного семестру.

Результати ПМК знань студентів вносяться до відомості обліку поточної успішності та є основною для визначення загальної успішності студента, що враховується при визначенні балів за підсумковий контроль знань (ПКЗ).

У разі невиконання завдань ПМК з об'єктивних причин студенти мають право за дозволом деканату скласти їх до наступного ПМК. Час та порядок складання визначається деканатом разом із кафедрою.

6. ІНДИВІДУАЛЬНА РОБОТА СТУДЕНТІВ

Відповідно до “Положення про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців” індивідуальна робота студентів включає:

- анотації прочитаної додаткової літератури з курсу, бібліографічний опис літератури тощо;
- реферат за вузькоспеціальною проблематикою;
- узагальнення судової практики з господарських справ;
- підготовку та написання наукових статей та доповідей;
- роботу в студентському науковому гуртку та участь у конференціях;
- написання та захист курсової роботи.

Індивідуальна робота здійснюється та оцінюється в кожному семестрі.

Вибір студентом індивідуальної роботи відбувається за погодженням із кафедрою на початку навчального року. Організацію, контроль та оцінку якості виконання індивідуальної роботи студентів здійснює керівник, який закріплюється кафедрою за студентською навчальною групою. За індивідуальну роботу студент має можливість отримати максимально 8 балів.

Індивідуальна робота надається для перевірки та оцінки за 15 днів до початку екзаменаційної сесії.

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ УСПІШНОСТІ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО”

Підсумкове оцінювання рівня знань студентів з господарського права здійснюється на основі результатів поточного модульного контролю (ПМК), індивідуальної роботи студентів та підсумкового модульного контролю знань студентів (ПКЗ) за 100-бальною шкалою. Результати поточного модульного контролю (ПМК) та індивідуальної роботи студентів оцінюються в діапазоні від 0 до 50 балів; завдання, що виносяться на ПКЗ, – від 0 до 50 балів.

Підсумковий контроль знань студентів (ПКЗ) з господарського права проводиться у формі іспиту з вузлових питань, що потребують творчої відповіді та уміння використовувати отримані знання.

Конкретний перелік питань та завдань, що охоплюють весь зміст навчальної дисципліни, визначається кафедрою та доводиться до студентів на початку навчального року. До екзаменаційного білета включаються, як правило, три питання.

До відомості обліку підсумкової успішності заносяться сумарні результати в балах ПМК, індивідуальної роботи студентів та ПКЗ.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється в залікову книжку згідно з такою шкалою.

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою, що використовується в Нац. ун-ті “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – в цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		1 – 34

8. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО”

Загальна частина

1. Поняття господарського права України. Предмет, мета та метод господарського права України.
2. Поняття, ознаки та види господарських відносин. Учасники відносин у сфері господарювання.
3. Основні принципи правового регулювання господарських відносин та їх значення під час здійснення господарсько-правового впливу.
4. Система господарського законодавства України. Напрями модернізації господарського законодавства.
5. Поняття та види господарської діяльності. Відмежування господарської діяльності від господарського забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів.
6. Поняття, ознаки та класифікація суб'єктів господарювання.
7. Фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності.
8. Підприємство та його види.
9. Державні унітарні підприємства та їх види.
10. Установчі документи господарських організацій. Вимоги до оформлення документів, які подаються державному реєстратору.
11. Правове регулювання реєстрації суб'єктів господарювання. Державний реєстратор.
12. Поняття та види господарських товариств.
13. Особливості правового статусу акціонерного товариства (у порівнянні з іншими формами господарських товариств).
14. Порядок створення акціонерного товариства.
15. Правовий статус товариства з обмеженою відповідальністю.
16. Особливості правового статусу повного товариства.
17. Правовий статус командитного товариства.
18. Поняття та види кооперативів. Порядок управління.

19. Господарські об'єднання (асоціації, корпорації, консорціуми, концерни).

20. Холдингові компанії.

21. Торгово-промислові палати.

22. Товарні біржі.

23. Правовий статус фондових бірж.

24. Речові права у сфері господарювання: право власності, право господарського відання, право оперативного управління та інші.

25. Майно суб'єктів господарювання та джерела його формування.

26. Майновий стан та облік майна суб'єкта господарювання. Оцінка майна та майнових прав.

27. Використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності.

28. Поняття та види господарських зобов'язань. Підстави виникнення господарських зобов'язань.

29. Поняття господарського договору. Істотні умови господарських договорів.

30. Загальний порядок укладення господарських договорів. Особливості укладення договорів за конкурсом, на аукціоні (публічних торгах), на біржах, за державним замовленням. Укладення господарських договорів за рішенням суду.

31. Порядок зміни та розірвання господарських договорів.

32. Загальні умови виконання господарських зобов'язань. Підстави припинення господарських зобов'язань.

33. Підстави та наслідки визнання господарського договору недійсним, неукладеним.

34. Поняття, умови та правові форми державно-приватного партнерства.

35. Особливості договорів, укладених в рамках державно-приватного партнерства.

36. Поняття та форми господарсько-правової відповідальності.

37. Поняття та види санкцій у господарському праві.

38. Відшкодування збитків.

39. Штрафні санкції.
40. Оперативно-господарські санкції.
41. Адміністративно-господарські санкції.
42. Поняття та значення державного регулювання економіки. Засоби державного регулювання господарської діяльності.
43. Ліцензування: порядок видачі, переоформлення та анулювання ліцензій.
44. Державна система стандартизації та її правові джерела. Види стандартів в Україні.
45. Сертифікація товарів та послуг.
46. Правові джерела регулювання ціноутворення в Україні. Види цін та тарифів, порядок їх встановлення. Відповідальність за порушення законодавства про ціни.
47. Державна підтримка малого підприємництва.
48. Контроль за здійсненням господарської діяльності. Порядок проведення перевірок суб'єктів господарської діяльності.
49. Державна регуляторна політика.
50. Поняття неплатоспроможності та банкрутства.
51. Підстави та порядок порушення справи про банкрутство.
52. Стадії провадження у справах про банкрутство.
53. Розпорядження майном боржника. Заходи щодо нагляду та контролю за управлінням та розпорядженням майном боржника.
54. Санація у справі про банкрутство.
55. Ліквідація. Підстави прийняття постанови про банкрутство.
56. Черговість задоволення вимог кредиторів за Законом України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом".
57. Поняття економічної конкуренції. Загальна характеристика правопорушень у сфері конкуренції.
58. Правовий статус Антимонопольного комітету України, його структура та компетенція.
59. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання.

60. Зловживання монополієм на ринку.
61. Контроль за концентрацією суб'єктів господарювання.
62. Недобросовісна конкуренція та форми її здійснення.
63. Антиконтурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю.
64. Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції.
65. Поняття суб'єктів природних монополій та суміжних ринків. Органи, що здійснюють державне регулювання діяльності природних монополій.
66. Порядок розгляду справ про порушення конкурентного законодавства. Стадії розгляду справ.

Особлива частина

67. Торговельна діяльність як різновид господарської діяльності. Види торгівлі та торговельної діяльності.
68. Поняття товару та особливості правового режиму обігу окремих його видів. Ліцензування та патентування торговельної діяльності.
69. Організаційні форми торговельної діяльності.
70. Порядок обліку торговельних операцій. Правове регулювання застосування реєстраторів розрахункових операцій та товарно-касових книг.
71. Правове регулювання торгівлі спиртом, алкогольними напоями, тютюновими виробами.
72. Правове регулювання деяких видів посередницько-торговельної діяльності: поставка, енергопостачання, оренда майна, лізинг.
73. Зовнішньоекономічні відносини як об'єкт правового регулювання. Джерела правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.
74. Зовнішньоекономічний контракт: поняття, порядок укладання. Вимоги до форми контракту. Право країни, що визначає права та обов'язки сторін.
75. Базисні умови поставок.
76. Платіжні умови та джерела їх регулювання.

77. Захисні застереження.
78. Арбітражне застереження. Порядок розгляду справ інститутами міжнародного комерційного арбітражу.
79. Договір міжнародної купівлі-продажу товарів.
80. Угоди з давальницькою сировиною.
81. Франчайзингові та ліцензійні зовнішньоекономічні угоди.
82. Система державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в умовах членства України в СОТ. Ліцензування та квотування ЗЕД.
83. Поняття фінансової операції та її ознаки.
84. Поняття ринків фінансових послуг. Їх правове регулювання. Поняття та види фінансових послуг.
85. Функції та компетенція Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. Інші регулятори ринку. Заходи впливу, які застосовуються у разі порушення законодавства, що регулює діяльність із надання фінансових послуг.
86. Коло суб'єктів, які мають право надавати фінансові послуги. Реєстрація та ліцензування діяльності фінансових установ. Суміщення надання певних видів фінансових послуг.
87. Система та суб'єкти первинного та державного фінансового моніторингу. Фінансові операції, що підлягають обов'язковому та внутрішньому фінансовому моніторингу.
88. Поняття банківської системи України, її структура.
89. Правове становище Національного банку України.
90. Форми регулювання банківської діяльності і надзору Національного банку України та його повноваження. Індикативне та адміністративне регулювання банківської діяльності.
91. Система банківських операцій.
92. Розрахунково-касові операції банків.
93. Банківські рахунки. Порядок відкриття та закриття банківських рахунків.
94. Правове регулювання касових операцій банків. Права і обов'язки сторін за договором на розрахунково-касове обслуговування.
95. Правові основи безготівкових операцій у народному господарстві.

96. Кредитні операції банків. Види банківського кредиту (банківської позики).

97. Поняття страхової діяльності. Суб'єкти ринку страхових послуг.

98. Компетенція уповноважених органів у сфері нагляду за здійсненням страхової діяльності. Контроль та нагляд за здійсненням страхової діяльності.

99. Правовий статус страховика. Посередницька діяльність у сфері страхування.

100. Правові особливості договору страхування.

101. Поняття та організація фондового ринку в Україні. Його учасники та регулятори.

102. Цінні папери та їх класифікація.

103. Державне регулювання фондового ринку.

104. Облік права власності на цінні папери. Національна депозитарна система.

105. Правове регулювання розміщення цінних паперів (емісії).

106. Види професійної діяльності на фондовому ринку.

107. Діяльність з торгівлі цінними паперами.

108. Організатори торгівлі цінними паперами.

109. Поняття та кваліфікаційні ознаки інвестиційної діяльності.

110. Класифікація та види інвестиційних договорів. Інвестиційні договори з особливим суб'єктним складом (концесійні угоди, угоди про розподіл продукції).

111. Інститути спільного інвестування та особливості їх організаційно-правових форм та порядку діяльності.

112. Правове регулювання іноземного інвестування. Усунення дискримінації вітчизняних інвесторів та підприємств, заснованих ними, у порівнянні з підприємствами з іноземними інвестиціями.

113. Спеціальні правові режими інвестиційної діяльності.

114. Інвестування резидентами України за межами України.

115. Правове регулювання інноваційної діяльності: джерела. Поняття інновацій.

116. Державне регулювання інноваційної діяльності: засоби та механізми реалізації.

117. Система засобів державного регулювання інноваційної діяльності.

118. Об'єкти та суб'єкти інноваційної діяльності.

119. Правові форми комерціалізації інноваційних продуктів: договори на створення та реалізацію науково-технічної продукції, договори передачі майнових прав на об'єкти інтелектуальної (промислової) власності, ліцензійні договори та інші.

120. Спеціальні суб'єкти інноваційного ринку: технопарки, наукові парки, науково-дослідні установи та інші.

ЗМІСТ

1. Вступ.....	3
2. Загальний розрахунок годин лекцій, практичних (семінарських) занять та самостійної роботи.....	5
3. Програма навчальної дисципліни “Господарське право ”.....	7
4. Завдання до практичних занять та самостійної роботи..	17
5. Поточний (модульний) та підсумковий контроль знань студентів.....	111
6. Індивідуальна робота студентів.....	114
7. Критерії оцінки успішності студентів з навчальної дисципліни “Господарське право”.....	114
8. Контрольні питання до іспиту з навчальної дисципліни “Господарське право”.....	116

Навчальне видання
**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ
ПОСІБНИК**

**ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО»**

**освітньо-кваліфікаційний рівень «Бакалавр»,
галузь знань 0304 «Право»,
напрямок підготовки 6.030401 «Правознавство»**

(відповідно до вимог ECTS)

для студентів IV курсу

У к л а д а ч і: ЗАДИХАЙЛО Дмитро Вітольдович,
АТАМАНОВА Юлія Євгенівна,
БОЙЧУК Роман Петрович,
ГЛІБКО Сергій Васильович,
КОЧЕРГІНА Катерина Олександрівна,
БРИНЦЕВ Олексій Васильович,
МІЛАШ Вікторія Сергіївна,
ПАШКОВ Віталій Михайлович,
ПОГРІБНИЙ Дмитро Ігоревич,
СЕЛІВАНОВА Ірина Анатоліївна,
ЧАЙКІН Ігор Борисович,
ШЕВЕРДІНА Олена Валентинівна
ПЕТРИШИНА Марина Дмитрівна
Відповідальний за випуск *Д. В. Задихайло*

Редактор *Л. М. Рибалко*

Комп'ютерна верстка *А. В. Старжинської*